

Buurtsportcoaches in Den Haag

Eerste inzichten in maatschappelijke veranderingen door de inzet van buurtsportcoaches in Den Haag

**IMPACT
OF SPORT**
RESEARCH GROUP

**CHANGING
THE PLAYING
FIELD**

let's change
YOU. US. THE WORLD.

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Buurtsportcoaches in Den Haag

Eerste inzichten in maatschappelijke veranderingen door de inzet van buurtsportcoaches in Den Haag

Auteurs

Liset Schrijvers

Frank van Eekeren

Afdeling

Lectoraat Impact of Sport

Opdrachtgever

Gemeente Den Haag

Datum

28 mei 2021

Document

Onderzoeksrapport

Versie

Definitief

Samenvatting

Vanuit eerder onderzoek is het vermoeden ontstaan dat de inzet van buurtsportcoaches kan bijdragen aan allerlei maatschappelijke veranderingen waarvan we op dit moment geen of nauwelijks weet hebben of welke niet of nauwelijks aantoonbaar gemaakt kunnen worden. Voor de gemeente Den Haag is een breed inzicht in de opbrengsten van de buurtsportcoach van belang om een overwogen en onderbouwd besluit te kunnen nemen over de inzet van de buurtsportcoaches en sportstimuleringsprojecten. Het doel van dit onderzoek is daarom het inzichtelijk maken van de maatschappelijke veranderingen die buurtsportcoaches in Den Haag teweeg brengen. Daartoe worden in dit onderzoeksrapport maatschappelijke veranderingen beschreven die optreden als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach in de gemeente Den Haag, in de perceptie van verschillende stakeholders. Het onderzoeksrapport – en met name het resultatenhoofdstuk – is als het ware een foto van de huidige situatie. Dit onderzoeksrapport bevat tevens aanbevelingen gericht op het versterken van maatschappelijke veranderingen die ontstaan door de inzet van de buurtsportcoach.

Dit onderzoeksrapport geeft antwoord op vier onderzoeksvragen:

1. Welke voorbeelden van maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de (inter)nationale literatuur over buurtsportcoaches en vergelijkbare sportief-maatschappelijke interventies?
2. Welke maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de Haagse context als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid volgens diverse stakeholders?
3. Welke maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de Haagse context als gevolg van de inzet van de streetsportcoach volgens diverse stakeholders?
4. Welke factoren zijn bevorderend voor het bereiken van maatschappelijke veranderingen door de buurtsportcoach en streetsportcoach volgens diverse stakeholders?

Deze onderzoeksvragen zijn beantwoord aan de hand van interviews gehouden met vijf buurtsportcoaches Sport & Gezondheid in dienst van Beweging Werkt en buurthuis De Mussen, zes streetsportcoaches in dienst van WSDH, vier deelnemers aan de activiteiten van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid en zes professionals waarmee de buurtsportcoach samenwerkt.

De belangrijkste bevindingen zijn ten eerste: een laagdrempelig sportaanbod in een vertrouwde omgeving is van groot belang voor de doelgroep waarmee de buurtsportcoach werkt. Een dergelijke omgeving is een belangrijke randvoorwaarde om te bereiken dat de doelgroep in beweging komt. Ten tweede is gebleken dat de buurtsportcoach een bredere rol heeft dan op basis van de doelstellingen verwacht mag worden. Veel buurtsportcoaches vertellen als vertrouwenspersoon te fungeren en daardoor in staat te zijn om deelnemers door te sturen naar de juiste professional, waardoor diverse andere problemen opgelost kunnen worden. Het oplossen van die problemen heeft vervolgens weer een positieve invloed op duurzaam blijven bewegen, omdat het drempels wegneemt. Ten derde kan de inzet van de buurtsportcoach op individueel niveau bijdragen aan sociale, emotionele en intellectuele veranderingen:

- Deelnemers van sportieve activiteiten ontwikkelen respect voor en vertrouwen in andere deelnemers.
- Er ontstaan sociale contacten met andere deelnemers waaruit ook vriendschappen ontstaan.
- De inzet van de buurtsportcoach leidt tot een meer zinvolle dag- en vrijetijdsbesteding.
- Kinderen leren structuur en discipline van de streetsportcoach.

De belangrijkste aanbevelingen aan de gemeente zijn ten eerste om een sportstimuleringstraject niet primair te zien als tijdelijk sportaanbod dat bedoeld is als opstap naar deelname aan regulier aanbod, maar om dit aanbod in veel gevallen ook als passend sportaanbod met een permanent karakter te beschouwen, gericht op bewoners in wijken waar de sportdeelname structureel laag is. Een tweede aanbeveling is om de brede sociaal-maatschappelijke rol die de buurtsportcoach speelt in de wijken te erkennen en te stimuleren door deze op te nemen in de opdracht aan de buurtsportcoach. De doelstellingen van het sportstimuleringsbeleid kunnen dan meer expliciet aansluiten op deze bredere rol, door de doelstellingen niet alleen te richten op het verhogen van de sportparticipatie maar ook op - bijvoorbeeld - het versterken van sociale vaardigheden onder jongeren. Daarop aansluitend wordt aanbevolen om in te zetten op de ontwikkeling van kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches gericht op deze maatschappelijke aspecten. Dat leidt ertoe dat het meer waarschijnlijk is dat iedere buurtsportcoach een brede sociaal-maatschappelijke rol kan vervullen. Ten derde wordt de kans op gewenste maatschappelijke veranderingen vergroot door het opbouwen en onderhouden van een professioneel netwerk in de wijk. De gemeente Den Haag kan (zorg)professionals en buurtsportcoaches daarbij ondersteunen en faciliteren.

Het wordt daarnaast aanbevolen opdracht te geven tot het doen van vervolgonderzoek, waarmee de vragen die dit onderzoek heeft opgeroepen beantwoord kunnen worden. De belangrijkste vragen zijn:

- Of en op welke manier kinderen maatschappelijke veranderingen ervaren als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach?
- Of en op welke manier sportverenigingen de drempel kunnen verlagen die deelnemers van de activiteiten van de buurtsportcoach ervaren om lid te worden van een sportvereniging?
- Of de ontmoetingen die de buurtsportcoach creëert leidt tot het ontstaan van inclusie en cohesie op gemeenschapsniveau?

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
	1.1 Aanleiding	7
	1.2 Doel- en vraagstelling	7
2.	Perspectief van het onderzoek	8
3.	Methode	10
	3.1 Methodische keuzes	10
	3.2 Dataverzameling	11
4.	Resultaten	12
	4.1 Maatschappelijke veranderingen	12
	4.2 De buurtsportcoach Sport & Gezondheid	13
	4.3 De streetsportcoach	16
	4.4 De deelnemer	19
	4.5 De professional	21
5.	Conclusie & aanbevelingen	24
	5.1 Conclusie	24
	5.2 Aanbevelingen	27
	Verwijzingen	29
	Bijlage 1: Overzicht maatschappelijke veranderingen	31
	Bijlage 2: Topiclijst	32

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Sportnota 2015-2030 van de gemeente Den Haag erkent dat sportdeelname positieve maatschappelijke gevolgen kan hebben. In dit beleidsdocument wordt de sportvereniging gezien als de belangrijkste aanbieder van sport- en beweegaanbod. Het college van burgemeester & wethouders zet dan ook met name in op het versterken van sportverenigingen. De buurtsportcoach wordt voornamelijk gezien als een professional die de verbinding kan leggen tussen verschillende organisaties en betrokkenen op het gebied van sport en bewegen en daarmee bijdraagt aan het versterken van de sportvereniging (Baldewsingh, 2015). De formele opgave vanuit de gemeente Den Haag aan de buurtsportcoach Sport & Gezondheid is om Hagenaars die onvoldoende actief zijn aan het sporten en bewegen te krijgen. De streetsportcoach heeft als formele opgave om de sportdeelname van jeugd, volwassenen en senioren te stimuleren.

In de afgelopen jaren heeft de gemeente Den Haag veel tijd en aandacht besteed aan het inzichtelijk maken van de effecten van de inzet van de buurtsportcoach. Toch is er, zoals ook Van Lindert, Brandsema, Scholten en Van der Poel (2017) constateren in het evaluatieonderzoek naar de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties, nog onvoldoende bekend over de maatschappelijke effecten van de inzet van de buurtsportcoach.

In de afgelopen twintig jaar heeft de landelijke overheid door middel van diverse impulsregelingen geïnvesteerd in het inzetten van sport als middel. Van Lindert, Brandsema, Scholten en Van der Poel, (2017) geven een uitgebreid overzicht van deze regelingen. Sinds 1 januari 2019 stimuleert de Rijksoverheid het mogelijk maken van een leven lang inclusief sporten en bewegen door middel van de regeling De Brede Regeling Combinatiefuncties (VNG, 2020). In 2020 werden er in de gemeente Den Haag 125,35 fte buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen gefinancierd. Dat komt neer op 0,23 fte per 1000 inwoners (Gemeentefonds, 2020). De gemeente Den Haag heeft ervoor gekozen om de inzet van functionarissen vanuit De Brede Regeling Combinatiefuncties middels samenwerkingsovereenkomsten te beleggen bij diverse partijen. Deze samenwerkingsovereenkomsten resulteren onder andere in de functies buurtsportcoach Sport & Gezondheid en streetsportcoach.

De buurtsportcoach is in de gemeente Den Haag verantwoordelijk voor het uitvoeren van sportstimuleringsprojecten¹. De gemeente Den Haag vermoedt dat de inzet van buurtsportcoaches kan bijdragen aan allerlei maatschappelijke veranderingen waarvan we op dit moment geen of nauwelijks weet hebben, of welke niet of nauwelijks aantoonbaar gemaakt kunnen worden. Voor de gemeente is een breed inzicht in de opbrengsten van de buurtsportcoach van belang om een overwogen en onderbouwd besluit te kunnen nemen over de inzet van de buurtsportcoaches en sportstimuleringsprojecten. Daarom is aan De Haagse Hogeschool, lectoraat Impact of Sport, gevraagd om onderzoek te doen naar maatschappelijke veranderingen als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach.

1.2 Doel- en vraagstelling

Op basis van de aanleiding en rekening houdend met het perspectief waarbinnen dit onderzoek wordt uitgevoerd (zie hoofdstuk 2) zijn de volgende doelstelling en vraagstelling geformuleerd.

¹ In 2019 heeft de fractie van de VVD (Helm, 2019) in de gemeenteraad van de gemeente Den Haag een motie ingediend met daarin de vraag hoe sportstimuleringsprojecten zodanig kunnen worden ingericht dat deelname hoofdzakelijk gericht is op het lid worden van een sportvereniging en voorkomen wordt dat deelnemers jarenlang steeds opnieuw meedoen aan de sportstimuleringsprojecten. Sportstimuleringsprojecten worden in deze motie beschouwd als concurrentie van sportverenigingen. In de motie wordt gesteld dat het jaar na jaar kunnen meedoen aan een sportstimuleringsproject geen prikkel geeft om zelfstandig te gaan sporten en bewegen. Deze motie is mede aanleiding voor dit onderzoek.

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het inzichtelijk maken van de maatschappelijke opbrengsten van de buurtsportcoaches in Den Haag. Daartoe worden in dit onderzoeksrapport maatschappelijke veranderingen beschreven die optreden als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach in de gemeente Den Haag in de perceptie van verschillende stakeholders. Het onderzoeksrapport – en met name het resultatenhoofdstuk – is als het ware een foto van de huidige situatie. Dit onderzoeksrapport bevat aanbevelingen gericht op het versterken van maatschappelijke veranderingen die ontstaan door de inzet van de buurtsportcoach.

1.2.2 Vraagstelling

Dit onderzoeksrapport geeft antwoord op vier onderzoeksvragen:

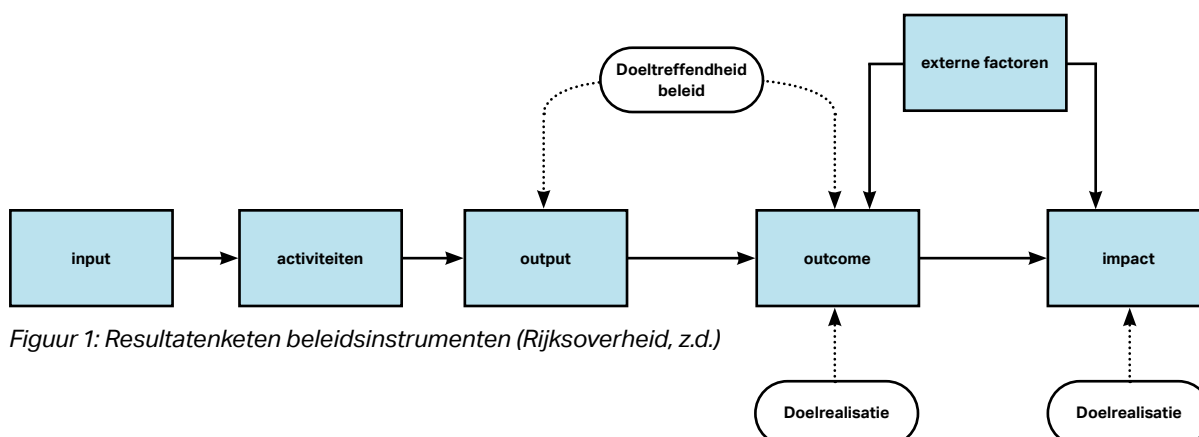
1. Welke voorbeelden van maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de (inter)nationale literatuur over buurtsportcoaches en vergelijkbare sportief-maatschappelijke interventies?
2. Welke maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de Haagse context als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid volgens diverse stakeholders?
3. Welke maatschappelijke veranderingen zijn zichtbaar in de Haagse context als gevolg van de inzet van de streetsportcoach volgens diverse stakeholders?
4. Welke factoren zijn bevorderend voor het bereiken van maatschappelijke veranderingen door de buurtsportcoach en streetsportcoach volgens diverse stakeholders?

2. Perspectief van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt het perspectief geschetst waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd. Als eerste wordt, vanuit het theoretisch perspectief, toegelicht waarom ervoor gekozen is om het onderzoek te richten op maatschappelijke veranderingen in plaats van maatschappelijke effecten. Daarna wordt een beeld geschetst van de wijken waarin de doelgroep waarmee de buurtsportcoach werkt voornamelijk woonachtig is. Inzicht in de context van de doelgroep is van belang om de resultaten te kunnen duiden.

2.1.1 Theoretisch kader

Maatschappelijke effecten zijn het hogere doel van vele beleidsinstrumenten die door overheden worden ingezet. Niet alleen op het gebied van sport en bewegen, ook op het gebied van bijvoorbeeld de WMO (Movisie, 2017), ruimtelijke ordening (Rekenkamer Den Haag, 2014) of de verslavingszorg (Klooster, 2017) worden maatschappelijke effecten nagestreefd. Maatschappelijke effecten of maatschappelijke impact zijn de laatste stap van de resultaatketen van beleidsinstrumenten:

Figuur 1: Resultatenketen beleidsinstrumenten (Rijksoverheid, z.d.)

Figuur 1² laat zien hoe beleidsinstrumenten worden ingezet en kunnen leiden tot output, outcome en impact. Output wordt gedefinieerd als het directe resultaat dat een activiteit oplevert. Output wordt vrijwel altijd kwantitatief geformuleerd: een aantal deelnemers, een bezuiniging in euro's of een realisatie van voorzieningen. Dit onderzoek richt zich niet op het meten van de output. Outcome laat zien wat de directe effecten zijn van het bereikte resultaat. Voorbeelden daarvan zijn deelnemers die een grotere zelfredzaamheid ervaren als gevolg van deelname aan een programma of een verhoogd gevoel van veiligheid als gevolg van de realisatie van voorzieningen. Impact wordt gezien als veranderingen die in de maatschappij ontstaan als gevolg van de beleidsinstrumenten. Een voorbeeld daarvan is het ontstaan van meer sociale contacten in de wijk doordat mensen vaker buiten zijn als gevolg van een verhoogd gevoel van veiligheid. Op zowel outcome als impact zijn externe factoren van invloed, wat het lastig maakt om te bepalen of een bepaald (maatschappelijk) effect het gevolg is van een beleidsinstrument of van iets anders (Rijksoverheid, z.d.).

In de beperkte tijd die beschikbaar is voor het uitvoeren van dit onderzoek is het niet mogelijk om de maatschappelijk effecten, zoals hierboven gedefinieerd, te meten. Er kan pas een betrouwbare en valide uitspraak gedaan worden over maatschappelijk effecten als er sprake is van onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van een controlegroep. Daarom is gezocht naar een manier om toch inzicht te kunnen geven in veranderingen die optreden als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach. Onderzoek van Vanclay (2003) definieert maatschappelijke impact als veranderingen op het gebied van:

1. Leefstijl: hoe mensen het dagelijks leven, werken, recreëren en interacteren met anderen ervaren.
2. Cultuur: hoe mensen gedeelde waarden en gebruiken ervaren.
3. Maatschappij: hoe mensen de stabiliteit en samenhang hiervan ervaren.
4. Gezondheid en welbevinden: hoe mensen hun fysieke, mentale, sociale en spirituele gezondheid ervaren.
5. Angsten en aspiraties: hoe mensen hun veiligheid ervaren en hoe mensen aankijken tegen de toekomst.

Deze veranderingen, met name veranderingen op het gebied van leefstijl en gezondheid en welbevinden, sluiten aan bij de doelstellingen van de buurtsportcoaches in Den Haag, die in opdracht van de gemeente een bijdrage leveren aan het bevorderen van een gezonde leefstijl. De buurtsportcoach maakt gebruik van sport als middel om de gezonde leefstijl van wijkbewoners te bevorderen. Eén allesomvattende definitie van een gezonde leefstijl bestaat niet, maar een gezonde leefstijl bestaat uit (onder andere) een actief beweegpatroon, gezonde voeding, beperkt gebruik van genotsmiddelen, voldoende slaap en gezonde leefomgeving met daarin sociale contacten (RIVM, 2020).

Onder meer het Nederlands Huisartsen Genootschap (2015) benadrukt dat een individu bepaalde vaardigheden – zoals het stellen van doelen, probleemoplossend vermogen en besluitvaardigheid – nodig heeft om een gezonde leefstijl te kunnen ontwikkelen. Danish en zijn collega's definiëren deze vaardigheden als life skills:

“Those skills that enable individuals to succeed in the different environments in which they live, such as school, home and in their neighborhoods. Life skills can be behavioral (communicating effectively with peers and adults) or cognitive (making effective decisions); interpersonal (being assertive) or intrapersonal (setting goals)” (Danish, Taylor, Hodge & Heke, 2004, p. 40).

Ook de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) stelt dat het (aan)leren van life skills noodzakelijk is voor de ontwikkeling van gezonde kinderen en adolescenten. Life skills kunnen, net als motorische vaardigheden geleerd worden door oefening op basis van een voorbeeld en kunnen, wanneer geleerd door sport, ook in andere situaties worden toegepast. Overeenkomend met Danish et al (2004) stelt de WHO dat sport een middel is om vaardigheden te leren zoals het vermogen om onder druk te presteren, problemen op te lossen, om te gaan met deadlines en uitdagingen, doelen te stellen, te communiceren, om te gaan met falen en succes, samen te werken in een team en in een gestructureerd systeem en het ontvangen van en acteren naar feedback (Papacharisis, Goudas, Danish & Theodorakis, 2005). Life skills kunnen,

2 De begrippen doeltreffendheid en doelrealisatie zijn voor dit onderzoek minder van belang, omdat middels kwalitatief exploratief onderzoek op zoek gegaan wordt naar de outcome en impact van beleidsinstrumenten. Er wordt niet onderzocht in hoeverre de doelstellingen van het beleid behaald zijn.

zoals ook Van Eekeren en Bos (2010) doen, worden samengevat in drie categorieën: sociale vaardigheden, emotionele vaardigheden en intellectuele vaardigheden (zie bijlage 1).

Verondersteld kan worden dat de inzet van de buurtsportcoach, gebruikmakend van sport als middel, leidt tot veranderende life skills. In het vervolg van dit rapport wordt de term maatschappelijke veranderingen gebruikt, waarmee bedoeld wordt op de sociale, intellectuele en emotionele veranderingen die zichtbaar zijn bij deelnemers van de buurtsportcoach.

2.1.2 Context in de praktijk

Functionarissen werkzaam vanuit De Brede Regeling Combinatiefuncties zetten in op groepen mensen die belemmeringen ervaren bij deelname aan (niet-)georganiseerd sport- en beweegaanbod, die te maken hebben met iemands leeftijd of levensfase, gender, fysieke of mentale gezondheid, etnische/sociale achtergrond, seksuele geaardheid, financiële situatie of sociale positie. Buurtsportcoaches in Den Haag zijn met name werkzaam in de wijken Schilderswijk, Stationsbuurt, Bouwlust en Vrederust, Moerwijk, Morgenstond en Laakkwartier.

De specifieke context van deze wijken kan van invloed zijn op de maatschappelijke veranderingen die ontstaan als gevolg van de inzet van buurtsportcoaches in Den Haag. Het beschrijven van de context is daarom van belang bij de interpretatie van de bevindingen. Ook maakt de beschrijving van de context van de Haagse wijken duidelijk dat deze context afwijkt van veel andere gemeenten en dat daarom onderzoek van binnenuit en vanuit de perceptie van direct betrokkenen in de genoemde wijken relevant is. Deze wijken vertonen op een aantal belangrijke kenmerken achterstanden ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde, zoals blijkt uit onderstaande opsomming op basis van cijfers van de websites waarstaatjegemeente.nl en denhaagincijfers.nl:

De hierboven genoemde wijken:

- zijn allen gekenmerkt als een wijk met een lage of zeer lage sociaal economische status. De sociaal economische status van de Schilderswijk was in 2016 69% lager dan het landelijk gemiddelde. Ook het percentage inwoners met een laag opleidingsniveau is in deze wijken hoger dan gemiddeld in de gemeente Den Haag. In de Schilderswijk, Moerwijk en Bouwlust en Vrederust had in 2017 tenminste 50% van de inwoners een laag opleidingsniveau.
- kennen een hoog percentage bewoners dat eenzaamheid ervaart. 65% van de bewoners van de Schilderwijk en Moerwijk geeft aan eenzaamheid te ervaren. In de wijken Stationsbuurt (61%) Laakkwartier, Morgenstond en Bouwlust en Vrederust (allen 60%) is de situatie niet veel beter.
- worden door bewoners als minder veilig dan het landelijk gemiddelde ervaren. Uitschieter is opnieuw de Schilderswijk, waar 36,9% van de bewoners een verminderd gevoel van veiligheid ervaart.
- zijn wijken waarin slechts de helft van de bewoners voldoende beweegt. In 2012 bewoog 44 tot 51 procent van de inwoners voldoende.
- hebben een hoog percentage inwoners met overgewicht. In alle wijken, behalve de Stationsbuurt (43%), had meer dan 50% van de inwoners in 2016 overgewicht, tot wel 58% van de inwoners in de Schilderswijk.
- hebben niet allemaal voldoende sport- en beweefaciliteiten. Met name in de Schilderswijk en in de Stationsbuurt zijn weinig sportaccommodaties en sportverenigingen. Ook is er weinig groen om in te bewegen en recreëren.

3. METHODE

3.1 Methodische keuzes

In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om een kwalitatief onderzoek te doen. Hiervoor is gekozen omdat er niet eerder onderzoek is gedaan naar maatschappelijke veranderingen die ontstaan als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach en vanwege de specifieke Haagse context zoals geschetst in paragraaf 2.1.2. Door diepgaande kwalitatieve informatie te verzamelen hebben we de mogelijkheid om inzicht te krijgen in verwachte en onverwachte veranderingen. Hierdoor ontstaat een gedetailleerde foto van de situatie, die als nulmeting kan dienen.

Een belangrijk punt van kritiek op het rapport *Evaluatie Buurtsportcoaches. "De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces"* (Van Lindert et al, 2017) is de methodische keuze om (op micro-niveau) alleen buurtsportcoaches te interviewen en de doelgroep zelf niet te bevragen. In dit onderzoek wordt er daarom voor gekozen om de ervaringen van de buurtsportcoach over het ontstaan van maatschappelijke veranderingen breder te toetsen: bij de doelgroep zelf en bij professionals waarmee de buurtsportcoach samenwerkt.

In dit onderzoek is ervoor gekozen om de interviews met de buurtsportcoach als basis te nemen. Door de buurtsportcoach naar specifieke voorbeelden van veranderingen te vragen werd rijke informatie verzameld. Deze voorbeelden van veranderingen zijn getoetst door in gesprek te gaan met de doelgroep en de professionals waarmee de buurtsportcoach samenwerkt.

3.2 Dataverzameling

De data waarmee de eerste onderzoeksvraag is beantwoord, is verzameld door middel van een literatuuronderzoek in binnen- en buitenlandse wetenschappelijke literatuur. De gebruikte databanken zijn Google Scholar en Web of Science. De belangrijkste zoektermen waren (varianties op) *social change*, *social change agent* en *social change through sport*. Er is gebruik gemaakt van de literatuurlijsten van relevante artikelen om verder te zoeken.

De data voor het beantwoorden van de overige onderzoeksvragen is verzameld door middel van interviews onder buurtsportcoaches Sport & Gezondheid in dienst van Bewegen Werkt en buurthuis De Mussen, streetsportcoaches in dienst van WSDH, deelnemers aan de activiteiten van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid en professionals waarmee de buurtsportcoach³ samenwerkt.

Er zijn interviews gehouden met vijf buurtsportcoaches Sport & Gezondheid en zes streetsportcoaches. Deze buurtsportcoaches zijn doelgericht geselecteerd op basis van hun functie. De buurtsportcoach is per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Na een positieve reactie werd een interviewafspraken gemaakt. De geïnterviewde professionals zijn een leidinggevende van WSDH, een fysiotherapeut uit de Stationsbuurt, de eigenaar van een leefstijlclub in Bouwlust en Vrederust, de voorzitter van een sportvereniging in Laakkwartier, een wijkagent uit de Schilderswijk en een vrijwilliger van buurthuis De Mussen. Deze professionals werken in meerderheid samen met de buurtsportcoach Sport & Gezondheid, de wijkagent en de leidinggevende van WSDH zijn geïnterviewd als partner van een streetsportcoach. De professionals zijn geselecteerd op aangeven van de buurtsportcoach, door te vragen naar contactgegevens. Daarnaast zijn acht deelnemers geïnterviewd, waarvan vier volwassenen en zes kinderen. Twee kinderen waren deelnemers van de streetsportcoach, de overige respondenten waren deelnemers van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid. Ook de deelnemers zijn geselecteerd op aangeven van de buurtsportcoach, door te vragen naar contactgegevens.

De data is verzameld aan de hand van één meetinstrument⁴. Er is gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview waarvoor een topiclijst is opgesteld. Hiervoor is gebruik gemaakt van de literatuurstudie in paragraaf 2.1.1, waarmee het begrip maatschappelijke veranderingen is geoperationaliseerd tot de verandering van life skills: emotionele veranderingen, sociale veranderingen en intellectuele veranderingen. Hier is, passend bij de wens van de opdrachtgever, de life skill fysieke veranderingen aan toegevoegd, waaronder duurzame sportdeelname en een gezonde leefstijl worden verstaan (zie bijlage 1). Daarnaast is gebruik gemaakt van (een gedeelte van) de methode Most Significant Change (MSC). Deze methode maakt gebruik van interviews waarin de vraag wordt gesteld: Wat is volgens jou de meest belangrijke verandering die [programma] teweeg heeft gebracht in de afgelopen maand? Door deze vraag te stellen werd aan iedere respondent een reflectie op veranderingen gevraagd en het biedt de mogelijkheid om andere veranderingen dan die op basis van de theorie te

3 De term 'buurtsportcoach' wordt gebruikt wanneer zowel de buurtsportcoach Sport & Gezondheid als de streetsportcoach bedoeld wordt. Wanneer een van beide doelgroepen bedoeld wordt dan wordt deze doelgroep specifiek benoemd.

4 Er is gepoogd om aanvullende data te verzamelen middels een enquête. Deze enquête was bedoeld voor deelnemers van de streetsportcoach. Vanwege de geldende maatregelen rondom Covid-19 was het noodzakelijk om voor de verspreiding van de enquête gebruik te maken van het netwerk en inzet van de streetsportcoaches. Helaas heeft dit tot te weinig respons geleid om de resultaten van de enquête te verwerken in dit onderzoeksrapport.

verwachten zijn in beeld te brengen. De buurtsportcoach is daarnaast nog gevraagd naar factoren die deze veranderingen stimuleren. De topiclijst is te vinden in bijlage 2 (Most Significant Change, 2020).

De meeste interviews zijn via MS Teams afgenomen. De overige interviews zijn telefonisch gehouden, meestal vanwege technische problemen of onbekendheid van de respondent met MS Teams. De interviews via MS Teams zijn opgenomen. Tijdens het interview werd een gespreksverslag geschreven met daarin de belangrijkste uitspraken. Doordat de interviews zijn opgenomen kon een interview indien nodig nog eens teruggelisterd worden. De uitspraken in de gespreksverslagen zijn gecategoriseerd op basis van de topiclijst. Op basis van deze categorisering is het resultatenhoofdstuk geschreven.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk beantwoorden we de vier vragen van het onderzoek. In paragraaf 4.1 vatten we samen wat de internationale literatuur stelt over maatschappelijke veranderingen die tot stand kunnen komen door buurtsportcoaches en vergelijkbare sportief-maatschappelijke interventies, als antwoord op de eerste onderzoeksvraag.

In de volgende paragrafen worden per groep respondenten de resultaten van de interviews weergegeven, aansluitend bij onderzoeksvragen twee tot en met vier. De resultaten laten de perceptie van de maatschappelijke veranderingen vanuit een groep stakeholders zien. Iedere paragraaf is als het ware een foto van hoe de situatie gezien wordt door een groep respondenten. In paragraaf 4.2 wordt het perspectief van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid weergegeven. Paragraaf 4.3 gaat in op het perspectief van de streetsportcoaches. Paragraaf 4.4 en 4.5 geeft het perspectief van respectievelijk de deelnemers en de stakeholders weer.

4.1 Maatschappelijke veranderingen

In 2017 heeft het Mulier Instituut in samenwerking met de acht opleidingen Sportkunde een landelijk evaluatieonderzoek over de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties (Bic) uitgevoerd (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017). In dit onderzoek is op meso-niveau naar de uitvoering van de Bic door gemeenten gekeken. Enkele belangrijke conclusies van het onderzoek op meso-niveau zijn dat de Bic leidt tot een impuls voor het gemeentelijk sportbeleid en dat meer mensen in de buurt deelnemen aan het sport- en beweegaanbod. Daarnaast is op micro-niveau naar de inzet van de buurtsportcoach gekeken. Naar ieder type buurtsportcoach is onderzoek gedaan door een onderzoeker van een van de Sportkunde-opleidingen. In dit onderzoek is niet specifiek gekeken naar wat de inzet van de buurtsportcoach maatschappelijk gezien oplevert, maar in de resultaten zijn wel voorbeelden zichtbaar van maatschappelijke veranderingen:

- Voor jongeren vanaf 12 jaar kan de buurtsportcoach de deelnemers een gevoel van veiligheid en vertrouwen geven door er voor de jongeren te zijn en een luisterend oor te bieden. Ook kan de buurtsportcoach een opvoedende rol hebben en het gedrag van deelnemers bijsturen (Dijk & Sluis, 2017).
- De buurtsportcoach voor jongeren tot 12 jaar kan met name voor kinderen in een moeilijke thuissituatie een grote bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven, door kinderen te ondersteunen bij duurzame deelname aan sport (Dijk & Sluis, 2017).
- De inzet van de buurtsportcoach voor kwetsbare mensen leidt veelal tot hele kleine stapjes voorwaarts (voorwaarts in de zin van?): mensen die weer een zinvolle dagbesteding hebben waarvoor ze hun wakker zetten of mensen die na lange tijd weer zelf boodschappen durven te gaan doen (Von Heijden-Brinkman, 2017).
- De buurtsportcoach voor wijk- en buurtbewoners kan inactieven letterlijk in beweging brengen, met zowel fysieke als sociale effecten: deelnemers realiseren gewichtsverlies en gaan als vrijwilliger aan de slag (Puyt & Ven, 2017).

Deze voorbeelden sluiten aan bij internationale publicaties, waaruit blijkt dat sportief-maatschappelijke interventies⁵ een belangrijke bijdrage leveren aan sociale inclusie (oftewel het tegengaan van sociale exclusie) (Kelly, 2011; Morgan & Parker, 2017; Bondár, Fronso, Bortoli, Robazza, Metsios & Bertollo, 2019). In de wetenschappelijke literatuur zijn de volgende

(voorbeelden van) maatschappelijke veranderingen van sportief-maatschappelijke interventies zichtbaar:

- Deelname aan sportief-maatschappelijke interventies kan leiden tot vertrouwen (in de ander, in de samenleving) en herkenning. Deelnemers ervaren daarnaast persoonlijke ontwikkeling tot een individu dat een doel heeft in het dagelijks leven (Morgan & Parker, 2017).
- Voor sociaal kwetsbare jongeren geeft deelname aan sport kansen en mogelijkheden om zich te ontwikkelen op het gebied van onderwijs, deelname aan betaald werk en een gezonde leefstijl (Haudenhuyse, Theeboom & Nols, 2012).
- Gezondheidsvoorlichting als interventie heeft met name op mensen met een lage SES en een laag inkomen een positieve invloed op sportparticipatie (Blok, Lenthe & Vlas, 2018).
- Sportief-maatschappelijke interventies waarin aandacht wordt besteed aan normen en waarden en inclusiviteit én sport wordt gelinkt aan cultuur of burgerschap zijn effectief in het vertalen van de leeromgeving naar de echte wereld en in het bij elkaar brengen van verschillende culturen (Lyras & Welty Peachey, 2011).

4.2 De buurtsportcoach Sport & Gezondheid

Doelstellingen en aanpak

De buurtsportcoach Sport & Gezondheid (hierna in deze paragraaf: buurtsportcoach) werkt met de meest kwetsbare burgers van Den Haag. Deze buurtsportcoach werkt met wijkbewoners maar ook met specifieke doelgroepen als mannen, vrouwen en kinderen. Het takenpakket van de buurtsportcoach is breed. Er wordt veel tijd besteed aan het verbinden van bewoners aan sportactiviteiten. Om dit mogelijk te maken gaat de buurtsportcoach in gesprek met potentiële deelnemers, op zoek naar de behoefte van de deelnemer. Wanneer de behoefte van de potentiële deelnemer ingevuld kan worden met bestaand aanbod, dan zorgt de buurtsportcoach voor de verbinding. Wanneer het aanbod niet aanwezig is in de wijk kan de buurtsportcoach aanbod creëren, met name in de wijken waar weinig passend sport- en beweegaanbod is. In de Schilderwijk zijn de buurtsportcoaches verantwoordelijk voor de Buurtsportvereniging (BSV), vanuit buurthuis De Mussen. Hier coördineren de buurtsportcoaches het sportaanbod. Sportdocenten worden aangenomen en aangestuurd, fondsen worden aangevraagd en vrijwilligers worden geworven en opgeleid.

“Het is een moeilijke doelgroep om te bereiken. Vrouwen zijn huisvrouw, ze kennen sport en gezondheidsinterventies niet. Ze hebben geen tijd voor sport.” [B3]

Voor de buurtsportcoaches is het doorverwijzen van de deelnemers naar een reguliere sportvereniging een belangrijke doelstelling. Dat lukt echter maar mondjesmaat. De redenen daarvoor zijn in de ogen van de buurtsportcoaches divers: ten eerste werkt de buurtsportcoach met een doelgroep die vaak nog nooit gesport heeft. Een reguliere sportvereniging heeft meestal een prestatief imago en wordt door de doelgroepen gezien als een omgeving waarin op hoog niveau gesport moet worden. Dat is voor veel deelnemers een te hoge drempel. Ten tweede blijven veel wijkbewoners het liefst in de wijk, in de eigen vertrouwde omgeving. Naar een andere wijk moeten gaan om te sporten bij een sportvereniging is voor velen binnen de doelgroepen een te hoge drempel, zowel mentaal als vanwege economische en praktische redenen: wanneer iemand geen financiële middelen heeft om met het openbaar vervoer te gaan en niet kan fietsen, dan is de drempel om lid te worden van een sportvereniging in een andere wijk te hoog. Ten derde staat sport en bewegen voor veel mensen laag op de prioriteitenlijst. Dat komt onder andere door een gebrek aan kennis over het belang van sport en bewegen voor de gezondheid, aldus de buurtsportcoaches.

5 De interventies in deze studies lijken op de sportstimuleringsprojecten die de buurtsportcoach uitvoert, maar aangezien de buurtsportcoach een Nederlands beleidsinstrument is zijn er verschillen in aanpak en doelstellingen.

De buurtsportcoach is daarom met name bezig om een laagdrempelig sport- en beweegaanbod te creëren en wijkbewoners daaraan te verbinden. Een laagdrempelig sport- en beweegaanbod kenmerkt zich voor de buurtsportcoaches door een veilige, bekende omgeving, waarin een sportactiviteit wordt aangeboden die aansluit bij de behoefte en fysieke mogelijkheden van de deelnemer. Het verlagen van de drempel wil ook zeggen dat wijkbewoners soms letterlijk meegenomen worden naar sport- en beweegaanbod. Om wijkbewoners te kunnen verbinden aan laagdrempelig

“Ik spreek ongeveer 300 wijkbewoners per jaar en daarvan kan ik ongeveer de helft naar beweegaanbod leiden. Ik spreek ze dan één op één, om ze over de streep te trekken. Ik spreek ze telefonisch of via videobellen. Of ik spreek af op een plek waar zij dat willen. Dat kan bij een huisarts zijn, dat kan bij de bibliotheek zijn, bij een sportvereniging, in een buurthuis of dat kan bij hen thuis zijn.” [B1]

sportaanbod is het van belang dat de buurtsportcoach in contact komt met potentiële deelnemers. Wijkbewoners worden door zorgprofessionals, met name door de huisarts maar ook door de diëtist, doorgestuurd naar de buurtsportcoach. Het vraagt een hoge mate van samenwerking met en bekendheid van de buurtsportcoach bij de zorgprofessional om potentiële deelnemers door te sturen naar de buurtsportcoach, wat in de ene wijk beter gaat dan in de andere wijk. Daarnaast vindt de buurtsportcoach deelnemers door hen aan te spreken in de bibliotheek, op scholen of in de kantine van een wijkcentrum zoals Ons Eibernest.

De buurtsportcoach werkt gedurende een periode van zes maanden met een deelnemer. In deze tijd houdt de buurtsportcoach contact met de deelnemer om ervoor te zorgen dat er duurzame sportdeelname ontstaat. Onder duurzame sportdeelname verstaan de buurtsportcoach en de gemeente Den Haag het wekelijks deelnemen aan een sportieve activiteit gedurende tenminste zes maanden. Er wordt vanuit gegaan dat deelname aan sport en bewegen na zes maanden een gewoonte is geworden waardoor mensen ook zonder de buurtsportcoach als stok achter de deur blijven deelnemen. Vanwege het cultuurverschil – deelnemers hebben vaak nog nooit gesport – is betrokkenheid bij en persoonlijke aandacht voor de deelnemers belangrijk om duurzame sportdeelname te laten ontstaan, aldus de buurtsportcoaches. Als deelnemers zich kunnen associëren met de buurtsportcoach creëert dat vertrouwen en een gevoel van veiligheid bij de deelnemers. De buurtsportcoach ziet in de wijk dat een meerderheid van de deelnemers ook na afloop van het traject actief blijft, meestal bij de activiteit waarmee ze gestart zijn onder begeleiding van de buurtsportcoach.

“Mijn rol heeft iets van een makelaar. Kijken wat de vraag is en wat het aanbod is. Als het aanbod er is ga ik ze doorverwijzen, neem ik ze soms mee. Als de vraag er is en het aanbod is er niet dan ga ik kijken of ik het zelf kan initiëren. Dan geef ik ze in eerste instantie soms zelf les maar dan draag ik het wel over aan een vrijwilliger of een student” [B1]

Veranderingen van fysieke gesteldheid

De buurtsportcoaches vertellen over diverse veranderingen die ontstaan in het leven van de deelnemers. Door kennisdeling tijdens de sportieve activiteiten en tijdens speciale themabijeenkomsten legt de buurtsportcoach nadruk op een gezonde leefstijl. Hierdoor ontstaan fysieke veranderingen. Deelnemers ontwikkelen met name meer kennis over gezonde voeding. De buurtsportcoach ziet dat mensen gezondere voedingsmiddelen gaan gebruiken. Ook ziet de buurtsportcoach dat deelnemers fysiek gezonder worden door deel te nemen aan sport- en beweegaanbod. In de perceptie van de buurtsportcoach verliezen mensen gewicht, hebben ze minder last van chronische aandoeningen als COPD en astma en gebruiken sommigen zelfs minder medicatie voor de behandeling van diabetes mellitus type II.

“De doelgroep heeft een behoorlijke achterstand, op allerlei factoren. Wij verhogen het welzijnsniveau van mensen door ze mee te laten doen. Ik bied een luisterend oor, waardoor mensen zich begrepen voelen. Mensen vinden het dan minder eng om deel te nemen. Je ziet mensen dan opbloeien.” [B4]

Sociale veranderingen

Ook ontstaan er allerlei sociale veranderingen doordat wijkbewoners deelnemen aan de activiteiten van de buurtsportcoach. Mensen komen meer buiten en hebben meer sociale contacten. Ze maken vrienden, waarmee sommigen ook buiten de sportieve activiteit afspreken om bijvoorbeeld naar het theater of zelfs op vakantie te gaan en die ze uitnodigen op verjaardagen. De sportieve activiteit van de buurtsportcoach is een ontmoetingsplek, waar deelnemers elkaar leren kennen en ontdekken dat ze meer met elkaar gemeen hebben dan ze vooraf dachten. Het samen deelnemen aan een sportieve activiteit zorgt voor binding. Er ontstaan daardoor ook interculturele verbindingen, doordat deelnemers met een verschillende etnische achtergrond met elkaar sporten en elkaar leren vertrouwen. De combinatie van activiteiten, koffie en een praatje haalt deelnemers uit een sociaal isolement, waardoor mensen weer het gevoel hebben dat ze bestaan, aldus de buurtsportcoaches.

"In Bouwlust en Vrederust sporten groepen wel gemengd. Daar geven groepen elkaar niet de schuld van problemen en dat merk je wel in het centrum. Samen sporten leidt tot sociale cohesie." [B2]

Emotionele veranderingen

Een belangrijke emotionele verandering is dat verschillende wijkbewoners als gevolg van hun contact met de buurtsportcoach een meer zinvolle dagbesteding krijgen. Een buurtsportcoach vertelt over iemand die als statushouder in Nederland kwam en onder andere vanwege het nog niet beheersen van de Nederlandse taal nog geen werk kon vinden. De buurtsportcoach heeft die statushouder geholpen om een eigen beweeggroep op te richten. Ook stimuleert

"Ik zie dat mensen vaker buiten komen, weer onder de mensen komen. Iemand vertelde me: 'ik heb nieuwe schoenen gekocht, ik heb een nieuw tasje gekocht'. Dat laat de verandering zien, toen ik met haar aan de slag ging kwam ze heel weinig buiten, moest ik wekelijks trekken en pushen, zo van kom gewoon. Nu is het iemand die overal aan meedoet en ook aan andere activiteiten in de buurt deelneemt, ze begint echt te leven." [B2]

de buurtsportcoach deelnemers om als vrijwilliger bijvoorbeeld de wandelgroep over te nemen van de buurtsportcoach. De buurtsportcoach vertelt meerdere verhalen over wijkbewoners die, na als assistent of vrijwilliger van de buurtsportcoach gefunctioneerd te hebben, zijn doorgestroomd naar een Hbo-studie. De verhalen van de buurtsportcoaches laten zien dat mensen onder begeleiding van de buurtsportcoach laagdrempelig (weer) een zinvolle richting aan hun leven geven, om daarna door te stromen naar een hoger participatieniveau in de samenleving, in de vorm van studie of betaald werk.

Een buurtsportcoach vertelt dat deelnemers vaardigheden leren die ze in het dagelijks leven ook kunnen gebruiken. Met name kinderen leren volgens de buurtsportcoach hun emoties te reguleren door deel te nemen aan sportaanbod. Kinderen kunnen boosheid en agressie uiten tijdens het sporten, waardoor ze die emoties beter kunnen reguleren in het dagelijks leven.

"Deelnemers leren vaardigheden die ze in het dagelijks leven ook kunnen gebruiken. Door te sporten zijn ze minder boos en agressief en leren ze structuur. Ze komen nu op tijd en in sportkleding." [B5]

Intellectuele veranderingen

Intellectuele veranderingen worden weinig genoemd door de buurtsportcoaches. De buurtsportcoach die vrouwen als doelgroep heeft, benoemt dat vrouwen soms leren om hun dag efficiënter in te delen waardoor ze tijd overhouden om te sporten. Het is echter niet duidelijk of er geen intellectuele veranderingen optreden. Het is ook mogelijk dat de buurtsportcoaches zich onvoldoende bewust zijn van intellectuele veranderingen.

Onverwachte bevindingen

De buurtsportcoach doet dus, vanuit het perspectief van de coaches zelf, veel meer dan alleen het aanbieden van sportieve activiteiten. Volgens de buurtsportcoach voelen wijkbewoners regelmatig een bepaalde mate van wantrouwen ten opzichte van (overheids)instanties, waardoor ze zich niet openstellen voor hulp bij het oplossen van problemen. Voor veel deelnemers is de buurtsportcoach een vertrouwenspersoon, omdat de drempel om iets bespreekbaar te maken laag is. Deelnemers herkennen zichzelf in de buurtsportcoach, die ze wekelijks zien en die ze vertrouwen. Soms bespreken deelnemers iets waarbij de buurtsportcoach enkel een luisterend oor hoeft te bieden, maar het komt ook voor dat de

buurtsportcoach problemen hoort die niet zonder professionele hulp kunnen worden opgelost. De buurtsportcoach maakt dan gebruik van het netwerk van professionals in de wijk, waar iemand naartoe doorverwezen kan worden. Die doorverwijzing is belangrijk: als andere problemen niet worden opgelost kunnen deelnemers ook de motivatie verliezen om te blijven sporten.

Samenvatting

Samengevat spreken de buurtsportcoaches Sport & Gezondheid over het wegnemen van allerlei hoge drempels die wijkbewoners ervaren, waardoor zij eerder niet deelnamen aan sport- en beweegaanbod. Het doorstromen naar een sportvereniging is voor veel buurtbewoners een (te) grote stap. De buurtsportcoach doet in de praktijk veel meer dan het creëren en continueren van sportaanbod en het verbinden van deelnemers daaraan. De buurtsportcoach ziet zichzelf als een vertrouwenspersoon, leert deelnemers wat een gezonde leefstijl is, geeft handvatten mee om een leven lang gezond te bewegen, heeft een signalerende rol en verwijst deelnemers door naar andere professionals. Doordat de buurtsportcoach aandacht heeft voor meer dan bewegen alleen ontstaat vertrouwen en blijft het effect van deelname aan de activiteiten van de buurtsportcoach langer behouden. De vertrouwensrelatie die deelnemers opbouwen met de buurtsportcoach kan dan ook een drempel zijn om door te stromen naar regulier sportaanbod.

“Sommigen vertellen mij dingen die ze hun eigen arts niet vertellen en ook niet naar welzijn mee gaan, vooral dat laatste is bij heel veel [mensen, red.] een drempel. En bij mij, ik zit ook in sportkleding, ik zweet ook, ik zit echt op hun niveau, tijdens dat uurtje [sport, red.] ben ik een van hen en dan komt er veel meer naar boven. Bijvoorbeeld iemand die gescheiden is, ze woont nu op kamers en dat vindt ze vreselijk maar ze is nog steeds niet naar welzijn gegaan van ‘help, dit is niet gezond voor mij’. Dus ze vertelt het mij, ik laat haar gewoon praten, ik laat haar het verhaal doen en daarna biedt ik mogelijkheden, dit is er allemaal mogelijk in de wijk. Ik heb hier en daar wat contactpersonen. Ik kan die problemen niet voor ze oplossen maar ik kan ze wel doorverwijzen naar iemand die ik ken en die dat wel kan. En door te zeggen ik heb een contactpersoon, dus ik ken iemand die jou daarbij kan helpen is die drempel ook wat lager want ze gaan naar een kennis van mij. Zo voelt het dan. In plaats van dat ze zelfstandig een onbekende gaan bellen lopen ze daar binnen met ‘ik ben doorgestuurd door [naam]’, dus dat maakt het wat makkelijker.”[B2]

4.3 De streetsportcoach

In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews met de streetsportcoaches en van het interview met de leidinggevende van WSDH weergegeven. De resultaten van het interview met de leidinggevende van WSDH komen op hoofdlijnen overeen met de resultaten van de interviews met de streetsportcoaches. Daarom is ervoor gekozen om over deze interviews gezamenlijk te rapporteren in deze paragraaf.

Doelstellingen en aanpak

De streetsportcoaches die voor dit onderzoek geïnterviewd zijn, werken met name met kinderen en jongeren op Cruyffcourts en Krajicek playgrounds, hierna playgrounds genoemd, in de wijken van Den Haag en hebben als overkoepelende doelstelling het verhogen van de deelname aan sport- en beweegactiviteiten. De meeste streetsportcoaches hebben geen specifieke doelgroep waarmee ze werken, hoewel enkele streetsportcoaches specifiek werken met de doelgroep meisjes. De streetsportcoach is enkele dagen per week aanwezig op playgrounds, meestal in de namiddag en vroege avond. Na schooltijd kunnen kinderen naar een playground gaan om deel te nemen aan het sportaanbod. Kinderen nemen hier vrijwillig aan deel, ze zijn niet verplicht om wekelijks deel te nemen. De streetsportcoach organiseert een divers sportaanbod op de playgrounds om kinderen met verschillende sporten kennis te laten maken. Daarnaast organiseert de streetsportcoach evenementen in Den Haag en nemen ze met de kinderen van hun playground deel aan landelijke (voetbal) toernooien. Iedere streetsportcoach heeft een netwerk in de wijk waarmee samengewerkt wordt. De streetsportcoach heeft contact met jongerenwerkers, scholen, de wijkagent en sportverenigingen, met als doel om kinderen daar waar nodig te ondersteunen en te begeleiden.

“Toernooien zijn prikkels, daaraan deelnemen is een beloning voor goed gedrag, dat moeten ze verdienen. Het is echt een uitje, met de bus ergens naar toe. De kinderen gaan zich meer gedisciplineerd gedragen, volgens de regels van de sportvereniging.” [S2]

De streetsportcoach werkt in wijken en op pleintjes waar over het algemeen een straatcultuur heerst. Op straat geldt het recht van de sterkste. Volgens de leidinggevende van WSDH werkt dat met regelmaat een gesloten, agressieve houding in de hand. Als de streetsportcoach aanwezig is, heeft iedereen de mogelijkheid om mee te doen, ook de kinderen die wat minder goed zijn in sport of sociaal wat minder vaardig zijn. De streetsportcoach

creëert een veilige omgeving, waarin laagdrempelige sportactiviteiten aangeboden worden. Dat is nodig om alle kinderen te laten participeren in sport- en beweegaanbod. Laagdrempelige sportactiviteiten zijn minder strak omlijnd dan de activiteiten bij een sportvereniging. Een streetsportcoach vertelt dat deze kinderen moeite hebben om de hele dag in de maat te lopen, een andere streetsportcoach geeft aan dat het belangrijk is om niet teveel regels op te leggen, want dan blijven de deelnemers komen. Volgens streetsportcoaches en de leidinggevende vanuit WSDH ligt het sporten bij een sportvereniging voor sommige kinderen buiten bereik omdat kinderen en hun ouders niet bekend zijn met de cultuur en de structuur van een sportvereniging, maar ook afstand, financiën en motivatie spelen een rol. Het is wel een doel van de streetsportcoach om kinderen door te sturen naar sportverenigingen. Daarom biedt de streetsportcoach ondersteuning bij de doorstroming naar sportverenigingen. Voor ouders die de verenigingscultuur niet kennen is het moeilijk om hun kind aan te melden. In diverse wijken zijn weinig sportverenigingen, zoals in de Schilderwijk, waar alleen vechtsportverenigingen zijn (naast de Buurtsportvereniging die wordt gecoördineerd door de buurtsportcoach Sport & Gezondheid). Wanneer iemand tijdens de activiteiten talent blijkt te hebben voor basketbal, dan kan de streetsportcoach diegene helpen om door te stromen naar een basketbalvereniging, door in gesprek te gaan met de ouders en het proces van aanmelding te ondersteunen.

“Een aantal jaar geleden was er een jongen die mijn les wilde verzieken. Hij schold mij uit en bedreigde me. Ik heb hem een grote bek terug gegeven. Sindsdien respecteert die jongen me en helpt hij me als mijn assistent. Door straattaal te gebruiken heb ik respect afgedwongen.” [S6]

Onverwachte bevindingen

De streetsportcoach is iemand die veelal uit de wijk afkomstig is. Dat schept een vertrouwensband: de streetsportcoach kent de buurt en de cultuur, de ouders en de kinderen. De streetsportcoach spreekt vaak Arabisch, Turks of Marokkaans, waardoor de ouders de streetsportcoach gaan vertrouwen en de kinderen mee mogen doen met de activiteiten. Een streetsportcoach die met meisjes werkt vertelt dat veel meisjes en vrouwen pas gaan sporten als er iemand is die ze vertrouwen. Ze durven niet zelf de stap te maken naar een sportvereniging.

Doordat de streetsportcoach dezelfde achtergrond heeft als de deelnemers en tevens gezien wordt als iemand die iets bereikt heeft in het leven, wordt het gezag van de streetsportcoach geaccepteerd en geldt niet meer het recht van de sterkste. Door de vertrouwensband heeft de streetsportcoach ook een rol als vertrouwenspersoon. Streetsportcoaches vertellen een rol als opvoeder te hebben. Een streetsportcoach zegt vader, moeder, psycholoog en dokter in één te zijn. Jongeren nemen de streetsportcoach in vertrouwen over problemen thuis of op school. Hierop reageren de streetsportcoaches vanuit hun eigen levenservaring: ze houden de jongeren een spiegel voor. Jongeren vertellen ook regelmatig aan de streetsportcoach dat ze werk zoeken. Een streetsportcoach vertelt zeven jongeren aan werk te hebben geholpen, door gebruik te maken van zijn netwerk in de wijk.

“De broer van [Amir, red.] kwam naar me toe, omdat hij me vertrouwt. De broer vroeg of ik Amir kon helpen, want hij zocht een baan. Amir heeft elf jaar vastgezeten en hij wil nu het goede pad op. Ik heb tegen die broer gezegd dat ik zelf met Amir wilde praten. Ik heb met Amir gesproken en heb hem geholpen om te beginnen met een opleiding. Die heeft hij gevolgd, is zes maanden lang steeds netjes op tijd gekomen en heeft zijn certificaat gehaald. Nu is Amir ZZP'er.” [S3]

Sociale veranderingen

Streetsportcoaches zien verschillende veranderingen ontstaan bij de deelnemers die op regelmatige basis deelnemen aan de activiteiten. Een belangrijke sociale verandering waar de streetsportcoach over vertelt is dat samen sporten ervoor zorgt dat deelnemers gaan luisteren naar elkaar en respect voor elkaar krijgen, ongeacht afkomst of achtergrond. Sport wordt door de streetsportcoaches gezien als middel om deelnemers aan elkaar te verbinden en een band met elkaar op te bouwen. Kinderen leren om samen te werken: waar de streetsportcoach vroeger de teams moest maken doen de kinderen dat nu zelf. Een streetsportcoach geeft aan dat ook de ouderbetrokkenheid hoger wordt.

De streetsportcoaches die met de doelgroep meisjes werken zien een sociale verandering op een heel ander niveau. De vrouwelijke streetsportcoaches die met meisjes werken, vertellen dat jongens en meisjes niet gelijk worden behandeld en dat het veel tijd en overtuigingskracht kost om ouders te laten inzien dat ook meisjes in hun vrije tijd buiten mogen zijn. Hoewel hier geen harde cijfers over zijn, geeft de streetsportcoach aan dat in tegenstelling tot een paar jaar geleden nu veel meer meisjes van hun ouders mogen meedoen aan het sportaanbod. De streetsportcoaches die met meisjes werken vertellen dat meisjes nu ook met jongens mogen spelen en sporten.

“Ik bots soms met ouders, vooral met vaders, als ik een meisje dat echt talent heeft wil doorsturen naar een vereniging. Zo'n vader zegt dan: 'ik heb drie jongens die voetballen, maar een meisje hoort daar niet'. Het kost heel veel tijd, maanden, om de vader te laten inzien dat zijn dochter naar een vereniging hoort te gaan. Ik mag zo'n vader niet pushen, dat werkt averechts.”[S4]

Intellectuele veranderingen

Er ontstaan ook intellectuele veranderingen. De streetsportcoaches vertellen dat deelnemers naarmate ze langer deelnemen aan de activiteiten discipline leren. Er wordt tijdens de activiteiten veel aandacht besteed aan gestructureerd meedoen, aan op tijd en in sportkleding komen en aan gedragsregels, zoals rommel in de prullenbak gooien. Een streetsportcoach geeft iedere week een deelnemer de taak om de warming-up te leiden. Hierdoor ontstaat een intellectuele verandering: kinderen leren de structuur en de regels waarmee een sportvereniging werkt en kunnen op termijn doorstromen naar een sportvereniging.

Een andere intellectuele verandering waar streetsportcoaches over vertellen is de voorbeeldfunctie die ze hebben voor de deelnemers, waardoor kinderen en jongeren gaan inzien dat het mogelijk is om iets te bereiken. Een streetsportcoach vertelt dat meisjes door hun ouders vaak gestuurd worden richting een opleiding die geschikt wordt geacht voor vrouwen, zoals een opleiding tot verpleegkundige. Doordat meisjes in de wijk zien dat een vrouwelijke streetsportcoach haar hart heeft gevolgd en in de sport werkt, stellen ze zichzelf ook ten doel om in de sport te gaan werken.

“Ik was aan het sporten met een aantal meisjes. Toen kwam er een jongen bij, die ik nog niet kende. Hij wilde meedoen, maar was heel vervelend in zijn gedrag. Dat vonden die meiden niet leuk, ik heb hem weggestuurd. De week daarna hing hij uitdagend rond om het pleintje. Ik heb hem erbij geroepen en hem met hem gesproken over zijn gedrag. Hij wilde weer meedoen. Nadat ik met hem gesproken had was het goed en deed hij op een normale manier mee.” [S6]

Veranderingen van fysieke gesteldheid

De streetsportcoaches zien dat kinderen die wekelijks deelnemen aan het sportaanbod motorisch vaardiger worden. Ook vertellen de streetsportcoaches dat kinderen soms wat gewicht verliezen en fitter worden. Door aandacht te besteden aan gezonde voeding kan de streetsportcoach kinderen handvatten geven voor het ontwikkelen van een gezonde leefstijl.

Emotionele veranderingen

Een belangrijke emotionele verandering waarover meerdere streetsportcoaches vertellen is de zinvolle vrijetijdsbesteding die ontstaat. Een streetsportcoach vertelt dat jongeren vaak weinig anders hebben dan het sportveldje in de wijk. Het sportaanbod leidt in de ogen van de streetsportcoaches tot minder hangjongeren, niet alleen omdat de jongeren iets te doen hebben maar ook omdat de

streetsportcoach een positieve invloed op het gedrag van de jongeren heeft. Vanuit de rol en status die de street-sportcoach heeft in de wijk luisteren jongeren als ze gevraagd wordt om zich te gedragen en bankjes niet te slopen.

Samenvatting

De streetsportcoach creëert sportaanbod in een omgeving waar normaal gesproken het recht van de sterkste geldt. De streetsportcoach moet de taal van de straat spreken om het vertrouwen te winnen van deelnemers en van ouders, wat met name van belang is om ook meisjes te laten meedoen. Volgens de streetsportcoach ontstaat er door deel te nemen aan sport meer begrip voor en meer binding tussen wijkbewoners. Ook bereiden streetsportcoaches hun deelnemers voor op het participeren binnen een sportvereniging door deelnemers kennis te laten maken met de structuur van een sportvereniging. De streetsportcoach geeft aan dat het aanbod in de wijk leidt tot minder hangjongeren en overlast. De streetsportcoach speelt als vertrouwenspersoon een belangrijke rol in het leven van kinderen door als brug te fungeren tussen de cultuur waarin hun ouders leven en de cultuur waarin zij zelf leven.

“Een van onze streetsportcoaches was vroeger echt een ratje, een boefje. Hij had verkeerde vrienden. Hij regelde het vroeger allemaal wel op het pleintje en was een negatief rolmodel voor anderen. WSDH heeft hem van de straat geplukt. Dat heeft hij heel positief opgepakt. Hij is een opleiding gaan volgen en is nu streetsportcoach.”
[Leidinggevende WSDH]

4.4 De deelnemer

In deze paragraaf wordt het verhaal van vier deelnemers verteld, allen volwassen deelnemers van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid. In deze paragraaf worden in het kader van de leesbaarheid en privacy gefingeerde namen gebruikt.

Hakima en Layla

Hakima en Layla zijn een moeder en dochter die gezamenlijk geïnterviewd zijn. De vrouwen vertellen dat ze het leuk vinden om te sporten maar dat ze veel drempels ervaren om deel te nemen aan regulier sportaanbod. Daarom participeren ze in het aanbod van de buurtsportcoach in buurtcentrum De Mussen. De drempels die Hakima en Layla ervaren zijn naar eigen zeggen gerelateerd aan hun geloof: ze mogen en willen niet met mannen sporten. Daarom kunnen de vrouwen niet sporten bij een sportvereniging: daar kan onvoldoende aan de voorwaarde voldaan worden om – wanneer ze in sportkleding en zonder hoofddoek sporten – niet door mannen gezien te worden. Layla vertelt over een vestiging van een commerciële sportaanbieder die voor vrouwen is. Omdat er echter regelmatig een mannelijk personeelslid aanwezig is, gaan de vrouwen daar niet sporten. Hakima geeft aan dat veel vrouwen in de wijk zonder het aanbod van wijkcentrum De Mussen en de inzet van de buurtsportcoach niet zouden sporten.

“We kunnen niet bij een sportvereniging sporten want we willen niet samen met mannen sporten.” [Hakima]

Door te sporten ontstaan er vooral sociale veranderingen in het leven van Hakima en Layla. Door te sporten met een groep hebben ze meer sociale contacten, waarmee ze praten over wat er dagelijks in de maatschappij gebeurt. Door de sociale controle leidt sporten in een groep tot meer discipline om te blijven sporten, volgens Hakima en Layla. De vrouwen geven aan zich meer verbonden te voelen met vrouwen met een niet-Nederlandse achtergrond, zoals Marokkaanse, Turkse en Surinaamse vrouwen doordat ze samen sporten.

De buurtsportcoach heeft volgens Hakima en Layla een motiverende en coachende rol. Daarnaast geeft de buurtsportcoach gezondheidsadviezen, vanwege de Coronacrisis op dit moment via de groepsapp waarin de vrouwen zitten.

Kerem

Kerem is een man van Turkse komaf die sinds 2017 in Nederland woont omdat hij samen met zijn familie heeft moeten vluchten voor het Turkse politieke regime. Hij werkt als financieel analist bij een bank. Kerem vertelt dat hij graag bij een sportvereniging wil sporten maar dat hij daarvoor de financiële middelen niet heeft. Omdat hij net teveel verdient heeft hij geen recht op een Ooievaarspas⁶.

Kerem vertelt dat hij met de buurtsportcoach in contact is gekomen via een flyer die hij kreeg op de school waar hij Nederlandse les volgt. De buurtsportcoach heeft adviezen gegeven hoe het toch mogelijk is om te bewegen. De buurtsportcoach raadde aan om mee te wandelen met een wandelgroep, maar dat is voor Kerem niet haalbaar vanwege het tijdstip. Daarom wandelt hij nu zelf en sport hij, aan de hand van een website die hij van de buurtsportcoach heeft gekregen waarop filmpjes met oefeningen staan, wekelijks thuis.

Kerem vertelt dat zijn vader wel is gaan wandelen met een wandelgroep. De wandelgroep is voor de vader van Kerem een stok achter de deur om wekelijks te bewegen. Een bijkomend voordeel van de wandelgroep is dat de vader van Kerem kan oefenen met de Nederlandse taal. De vader van Kerem heeft meer sociaal contact en meer beweging door de wandelgroep van de buurtsportcoach.

Het laagdrempelige aanbod van de buurtsportcoach ziet Kerem als een groot goed. Kerem heeft wel een paar contacten, maar het is als nieuwkomer niet gemakkelijk om in contact te komen met de maatschappij. Het laagdrempelige aanbod van de buurtsportcoach kan daar verandering in brengen. Het is volgens Kerem dan ook belangrijk dat de buurtsportcoach zichtbaar is bij nieuwkomers en bij mensen met een lage sociaal economische status.

“Ik zie de buurtsportcoach als bemiddelaar om met anderen in contact te komen.” [Kerem]

Jens

Jens is een man van 51 jaar. Hij is gediagnostiseerd met diabetes mellitus type II en had veel overgewicht. Via de diëtist is Jens in contact gekomen met de buurtsportcoach, omdat het in het kader van zijn gezondheid belangrijk was dat hij meer zou gaan bewegen. Jens is gaan deelnemen aan een van de wandelgroepen van de buurtsportcoach en in het bijzonder aan de Diabetes Challenge: een wandelactiviteit speciaal gericht op het in beweging krijgen van mensen met (en zonder) diabetes door ze gedurende twintig weken voor te bereiden op vier dagen achter elkaar een uur wandelen. De wandelgroep waarin Jens mee wandelt loopt iedere week een uur door Den Haag. De buurtsportcoach loopt vaak mee met de groep en heeft dan een motiverende rol en denkt met Jens mee over het oplossen van bepaalde persoonlijke problemen. Tegenwoordig wandelt Jens ook buiten de wandelgroep om: met een familielid loopt hij naar Zoetermeer of Hoek van Holland om van daar met het openbaar vervoer terug naar huis te gaan.

Door te gaan wandelen in de wandelgroep van de buurtsportcoach is Jens in anderhalf jaar tien kilogram kwijtgeraakt. Ook is zijn suikerspiegel omlaag gegaan en is zijn conditie verbeterd. Hij merkt dat doordat hij gemakkelijker een langer stuk kan wandelen.

“De buurtsportcoach heeft me geleerd: weer of geen weer, het is altijd loopweer.” [Jens]

Jens zit in een moeilijke financiële situatie en heeft te maken met schuldhulpverlening. Sinds hij onlangs zijn baan is kwijtgeraakt heeft Jens veel last van stress. Hij kan weinig hebben en schiet vaak uit zijn slof. Jens vertelt dat het wandelen een goede manier is om met de stress om te gaan. Hij kan tijdens het lopen even alles van zich afgooien.

6 Met de Ooievaarspas krijgen inwoners korting op allerlei activiteiten zoals sport, uitjes, lidmaatschappen en cursussen. De Ooievaarspas is voor inwoners van Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk met een laag inkomen (ooievaarspas.nl)

De buurtsportcoach heeft Jens geleerd om door te zetten, om desnoods zin te maken om te gaan lopen. De wandelgroep is daarbij een goede stok achter de deur. Jens vindt het fijner om in de groep te lopen omdat hij dan aanspraak heeft. Ook heeft de groep – in het kader van de Diabetes Challenge – een gezamenlijk doel.

“Door de buurtsportcoach ben ik een fanatieke loper geworden. De buurtsportcoach heeft ervoor gezorgd dat ik mijn grenzen heb leren verleggen.” [Jens]

Samenvatting

De interviews die gevoerd zijn met de deelnemers bevestigen dat deelname aan de activiteiten van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid positieve maatschappelijke veranderingen met zich mee kan brengen. Een belangrijke bevinding is dat het sportaanbod van de buurtsportcoach het mogelijk maakt voor (islamitische) vrouwen om te participeren in sport- en beweegaanbod. Door te kunnen meedoen aan het sportaanbod ontstaat er een gevoel van verbondenheid met de andere deelnemers en hebben deelnemers meer sociale contacten. Ook hebben de activiteiten van de buurtsportcoach een positieve invloed op het kunnen omgaan met stress.

4.5 De professional

In deze paragraaf wordt het beeld geschetst dat professionals die samenwerken met de buurtsportcoach hebben van die samenwerking en van de veranderingen die optreden door de inzet van de buurtsportcoach. Het is belangrijk om bij het lezen van deze paragraaf te bedenken dat de professional aan de zijlijn staat en niet direct betrokken is bij de contacten tussen buurtsportcoach en deelnemer. Professionals kunnen niet altijd iets zeggen over het ontstaan van maatschappelijke veranderingen. Dat komt enerzijds door hun rol aan de zijlijn en anderzijds doordat samenwerkingen in veel gevallen nog te kortdurend plaatsvinden, met als complicerende factor de lockdown van het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19. Ook in deze paragraaf worden in het kader van de leesbaarheid en privacy gefingeerde namen gebruikt.

Jasper – Fysiotherapeut

Jasper werkt als fysiotherapeut in de Stationsbuurt. Hij ziet een wijk waar nauwelijks laagdrempelig sportaanbod voor volwassenen is en waar wijkbewoners in een sociaal isolement zitten en niet of nauwelijks de wijk uit gaan. Jasper ervaart dat veel wijkbewoners een afwachtende houding aannemen en weinig eigen initiatief kunnen of willen nemen. Veel mensen maken in de ogen van Jasper een afspraak met de fysiotherapeut om hun verhaal kwijt te kunnen en een moment van sociaal contact te hebben. In de wijk is een leefstijlgroep actief, waarin naast de fysiotherapeut en de buurtsportcoach ook andere professionals zitting hebben genomen. Deze leefstijlgroep maakt het voor de fysiotherapeut mogelijk om deelnemers door te sturen naar de buurtsportcoach. Jasper vindt het daarom belangrijk dat de buurtsportcoach bekend is bij (zorg)professionals, die de buurtsportcoach aan het werk moeten zetten.

Jasper geeft aan dat de buurtsportcoach door het creëren van laagdrempelig sportaanbod van toegevoegde waarde is voor de wijk. De buurtsportcoach verbindt wijkbewoners aan sportaanbod en neemt mensen aan de hand mee, waardoor de drempel om letterlijk en figuurlijk in beweging te komen verlaagd wordt. Waar Jasper in het verleden zelf veel tijd besteedde aan het organiseren van beweegaanbod kan hij nu een patiënt die meer moet gaan bewegen doorsturen naar de buurtsportcoach, wat zijn primaire werkzaamheden als fysiotherapeut ten goede komt.

Omdat de samenwerking in de leefstijlgroep tussen de fysiotherapeut en de buurtsportcoach nog wordt opgestart – en enige tijd op een laag pitje heeft gestaan door de coronacrisis – kan Jasper geen onderbouwde uitspraken doen over maatschappelijke veranderingen als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach. Hij verwacht dat de druk op de zorg verminderd wordt door de inzet van de buurtsportcoach, enerzijds omdat er minder mensen naar de praktijk komen voor een sociaal contactmoment en anderzijds omdat mensen door meer gezonde beweging minder snel terug komen als patiënt bij de fysiotherapeut.

Marjolein – Eigenaar leefstijlclub

Marjolein is eigenaar van een leefstijlclub in de wijk Bouwlust en Vrederust. Deze leefstijlclub heeft een breed sportaanbod voor wijkbewoners van alle leeftijden en biedt daarnaast trainingen aan gericht op het ontwikkelen van een gezonde

leefstijl. Marjolein werkt sinds het begin van 2020 samen met de buurtsportcoach, doordat zij zitting heeft in de stuurgroep die de buurtsportcoach aanstuurt. Marjolein schetst dat de wijk ongezellig en weinig uitnodigend is op het gebied van sport en beweging. De inwoners van de wijk nemen volgens Marjolein weinig deel aan sport- en beweegaanbod en zijn weinig initiatiefrijk.

Marjolein geeft daarbij aan dat wijkbewoners vaak drempels ervaren om te gaan sporten en bewegen. Het hebben van voldoende financiële middelen is vaak het probleem niet, hoewel de buurtsportcoach lijkt te denken dat betaalde activiteiten een te hoge drempel vormen. Wijkbewoners hebben iemand nodig die de match maakt tussen de behoefte van de bewoner en het aanbod in de wijk. De (zorg)professionals in de wijk zijn onvoldoende in staat om bewoners toe te leiden naar bestaand sport en beweegaanbod. Daar ligt volgens Marjolein de opdracht van de buurtsportcoach: het in kaart brengen en versterken van bestaand aanbod en het verbinden van wijkbewoners aan dat aanbod.

In de ogen van Marjolein wordt deze opdracht in de wijk Bouwlust en Vrederust nog onvoldoende uitgevoerd door de buurtsportcoach. Marjolein geeft aan dat de buurtsportcoach zich nog onvoldoende verdiept heeft in het bestaande aanbod en wijkbewoners daardoor nog onvoldoende verbindt aan het aanbod in de wijk. De leefstijlclub van Marjolein heeft ondanks de verbindende opdracht van de buurtsportcoach nog weinig nieuwe deelnemers kunnen verwelkomen. Marjolein vindt dat de buurtsportcoach teveel bezig is met het creëren van nieuw sportaanbod.

Bart – Voorzitter sportvereniging

Bart is voorzitter van een sportvereniging in Laakkwartier. In die hoedanigheid werkt hij samen met de buurtsportcoach in de wijk. De accommodatie van de vereniging wordt gebruikt door de buurtsportcoach voor sportactiviteiten en als dagelijkse werkplek. De buurtsportcoach is in de ogen van Bart een verbinder, iemand die wijkbewoners naar de vereniging leidt. De sportvereniging heeft geen contact met huisartsen of andere (zorg)professionals die mensen adviseren meer te gaan bewegen. De buurtsportcoach is de verbinder tussen de verschillende organisaties in de wijk.

Het succes van de buurtsportcoach is in de ogen van Bart afhankelijk van partners in de wijk. Het is van groot belang dat (zorg)professionals bereid zijn om mee te denken met de buurtsportcoach – die wel collega's in andere wijken heeft maar binnen de wijk een zelfstandig professional is – en wijkbewoners door te sturen naar de buurtsportcoach. Een andere factor die het succes van de buurtsportcoach kan vergroten, is volgens Bart het overdag openstellen van sportaccommodaties, hoewel dat voor een sportvereniging met alleen de hulp van vrijwilligers nauwelijks mogelijk is.

Bart ziet dat de buurtsportcoach wijkbewoners doorstuurt naar de vereniging, hoewel dat soms een langdurig traject is. Niet iedere deelnemer van de buurtsportcoach is direct geschikt voor lidmaatschap bij een sportvereniging. Door deel te nemen aan de activiteiten van de buurtsportcoach worden deelnemers daarop voorbereid, zodat ze op termijn alsnog lid kunnen worden.

Bart vindt dat de buurtsportcoach een belangrijke rol speelt in de wijk door doelgroepen met laagdrempelig sportaanbod in beweging te brengen. Er ontstaan sociale contacten door het laagdrempelig sportaanbod van de buurtsportcoach, doordat deelnemers van wandelgroepen in ieder geval eens per week een contactmoment hebben. De kantine van de vereniging, waar deelnemers een kop koffie kunnen drinken, speelt daarbij een belangrijke rol. De inzet van de buurtsportcoach leidt volgens Bart tot sociale veranderingen: de buurtsportcoach haalt mensen naar buiten die anders nooit buiten komen. Door de inzet van de buurtsportcoach horen deelnemers weer ergens bij. Bart heeft het idee dat deelnemers daardoor (weer) meer eigenwaarde ontwikkelen.

“De buurtsportcoach organiseerde een voetbalcompetitie voor jongens die te goed zijn voor G-voetbal maar ook nog niet rijp voor regulier voetbal. Die jongens hebben in het verleden te maken gehad met zelfmoord en drugs en zijn vaak licht ontvlambaar. De buurtsportcoach heeft een jaar of twee wekelijks met die groep gewerkt en ze opgeleid. Op een gegeven moment zei de buurtsportcoach: 'Bart, ze zijn klaar voor de vereniging'. Nu zijn ze volwaardig lid.” [Bart]

Roel – Wijkagent

Roel is opvallend negatief over de bijdrage van de streetsportcoach aan maatschappelijke veranderingen. Het is belangrijk om te beseffen dat het gaat om de mening van één wijkagent over de streetsportcoach op één pleintje. Er is meer onderzoek nodig om te bepalen of de mening van Roel breder gedragen wordt.

Roel werkt als wijkagent in de Schilderwijk. Hij heeft geen directe samenwerking met de streetsportcoach, maar ziet de streetsportcoach regelmatig aan het werk als hij in de wijk is. Roel zou graag zien dat er meer wordt samengewerkt tussen de politie en de streetsportcoach. Op dit moment krijgt Roel geen informatie van de streetsportcoach. Het aanbod van de streetsportcoach vindt Roel vrij beperkt en hij ziet dat er weinig kinderen deelnemen. Volgens Roel kan de dag waarop de streetsportcoach aanwezig is daarop van invloed zijn: de aanwezigheid van de streetsportcoach van donderdag tot en met zondag zou in zijn ogen beter werken.

De streetsportcoach is volgens Roel vrij passief: er worden slechts vlaggen van WSDH opgehangen en twee ballen het pleintje op gegooid. Zoals de streetsportcoach invulling geeft aan het takenpakket heeft de streetsportcoach volgens Roel weinig waarde. Hij ziet dan ook geen veranderingen in de wijk ontstaan die hij toeschrijft aan de inzet van de streetsportcoach. Daarom vindt Roel het belangrijk dat de gemeente een standpunt neemt over de rol van de streetsportcoach: is de streetsportcoach een sportaanbieder of een jongerenwerker?

Emir – Vrijwilliger

Emir is vrijwilliger bij buurthuis De Mussen. Hij organiseert daar zaalvoetbal voor een multiculturele groep mannelijke deelnemers tussen de 18 en 55 jaar. Emir organiseert het zaalvoetbal van begin tot eind en krijgt daarbij ondersteuning van de buurtsportcoach. De buurtsportcoach zorgt ervoor dat de randvoorwaarden voor het zaalvoetbal, zoals de zaalhuur, geregeld worden. Emir geeft aan dat hij de activiteiten niet zou kunnen organiseren zonder ondersteuning van de buurtsportcoach omdat de buurtsportcoach fungeert als tussenpersoon tussen hemzelf en de gemeente, die de activiteiten financiert.

Emir ziet dat er sociale contacten ontstaan door het zaalvoetbal. De multiculturele groep deelnemers – met mannen van Marokkaanse, Turkse, Ghanese en Nederlandse afkomst – kan goed met elkaar opschieten. De deelnemers leren elkaar door het zaalvoetbal kennen.

Emir vertelt dat het zaalvoetbal voor een aantal deelnemers het enige beweegmoment in de week is. De meeste mannen doen wekelijks mee. Emir ziet dat deelnemen aan het voetbal tot ontspanning leidt. Deelnemers worden fitter in de ogen van Emir en hij ziet dat de mannen plezier hebben.

“Tijdens het sporten ontstaat liefde tussen deelnemers. Ik heb twee mannen van boven de zestig elkaar zien knuffelen, tegenstanders die elkaar niet kenden. Sport verbreedert, er worden gesprekken gevoerd, mannen willen met elkaar op de foto.” [Emir]

Samenvatting

De professionals die met de buurtsportcoaches samenwerken kunnen niet allemaal reflecteren op maatschappelijke veranderingen. Dat komt veelal omdat de samenwerking nog te kortdurend is. De ene professional is positiever dan de andere professional. Met name de wijkagent en de eigenaresse van een leefstijlcentrum zijn kritisch ten aanzien van de toegevoegde waarde van de buurtsportcoach. Beide zijn kritisch over de manier waarop taken worden uitgevoerd: in hun ogen heeft de manier waarop de rol van de buurtsportcoach nu wordt ingevuld (te) weinig toegevoegde waarde. De voorzitter van een sportvereniging en de vrijwilliger zijn juist positief over de buurtsportcoach. Het gesprek met de voorzitter van een sportvereniging bevestigt dat er sociale veranderingen ontstaan. Doordat de buurtsportcoach vrijwilligers ondersteunt, heeft de vrijwilliger de mogelijkheid om een sportaanbod te organiseren waar ook sociale veranderingen ontstaan.

5. Conclusie & aanbevelingen

In dit afsluitende hoofdstuk trekken we, op basis van de bevindingen in het vorige hoofdstuk, conclusies over de maatschappelijke veranderingen die buurtsportcoaches teweeg (kunnen) brengen en welke factoren bevorderend zijn voor het realiseren van die veranderingen. We sluiten het hoofdstuk af met een aantal aanbevelingen over het toekomstige beleid en de uitvoering van het beleid met betrekking tot buurtsportcoaches.

5.1 Conclusie

Waarde van de resultaten

De conclusies in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op een eerste onderzoek naar de maatschappelijke veranderingen die optreden als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach in Den Haag. De bevindingen van dit onderzoek sluiten aan bij en zijn een verdieping ten opzichte van de landelijke bevindingen in het rapport *Evaluatie Buurtsportcoaches. "De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces"* (Van Lindert et al, 2017). Hoewel een verbreding van het huidige onderzoek – met name gericht op de respondentgroep deelnemers – de betrouwbaarheid en de generaliseerbaarheid van de bevindingen verhoogt, kunnen op basis van dit onderzoek betrouwbare en valide conclusies getrokken worden. Immers, tijdens de interviews is aan de buurtsportcoaches veelvuldig gevraagd naar gedetailleerde voorbeelden waarin maatschappelijke veranderingen zichtbaar waren. Die voorbeelden zijn betrouwbaar en valide: ze worden bevestigd door de deelnemers en professionals die geïnterviewd zijn. Daarnaast zal het verzamelen van meer data binnen de respondentgroepen buurtsportcoaches Sport & Gezondheid en streetsportcoaches niet leiden tot andere of nieuwe inzichten.

Rol van de buurtsportcoach

Als eerste is het belangrijk om te concluderen dat er weinig verschillen zichtbaar zijn tussen buurtsportcoaches Sport & Gezondheid en streetsportcoaches. Hoewel deze professionals functioneren onder een andere functienaam is de overkoepelende doelstelling, hoewel iets anders geformuleerd, hetzelfde: het verhogen van de sport- en beweegparticipatie van kwetsbare doelgroepen. De focus van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid ligt iets meer op het verbinden van wijkbewoners aan bestaand aanbod, maar zowel de buurtsportcoaches Sport & Gezondheid als de streetsportcoaches organiseren sport- en beweegaanbod om het aanbod te laten aansluiten bij de behoefte van de wijkbewoners. Ook besteden beide professies aandacht aan het bevorderen van een gezonde leefstijl en trachten ze daar waar mogelijk deelnemers te laten doorstromen naar sportverenigingen.

Ook binnen de respondentgroepen zijn er weinig inhoudelijke verschillen zichtbaar die de conclusies beïnvloeden. Er zijn wel verschillen zichtbaar tussen het aantal gedetailleerde en bruikbare voorbeelden dat de verschillende buurtsportcoaches benoemen in de interviews. Omdat de verschillen verklaard kunnen worden door de persoonlijkheid van de buurtsportcoach – de een zit gemakkelijker op de praatstoel dan de ander – zijn die verschillen geen aanleiding om aan te nemen dat er minder maatschappelijke veranderingen optreden door de inzet van een buurtsportcoach die daar in een interview minder rijke voorbeelden van geeft.

Dit onderzoek heeft een waardevol inzicht gegeven in de voorwaarden die kwetsbare doelgroepen hebben om deel te nemen aan sport- en beweegaanbod: een vertrouwde, niet-prestatieve omgeving, bij voorkeur in de eigen wijk op loopafstand. De vrouwen met een islamitische achtergrond die zijn geïnterviewd, gaven aan dat sporten in een omgeving waarin ze niet gezien worden door mannen als aanvullende voorwaarde. Een sportvereniging of commerciële sportaanbieder wordt door wijkbewoners gezien als een omgeving waarin op hoog niveau gesport wordt en waar ze mensen tegenkomen waarbij ze zich niet op hun gemak voelen, omdat die mensen beter zijn in sport of een gezonder lichaam hebben dan zijzelf.

De rol van de buurtsportcoach is met name belangrijk omdat de buurtsportcoach in staat is om de drempels weg te nemen die wijkbewoners ervaren om deel te nemen aan sport- en beweegaanbod. De buurtsportcoach creëert vaak zelf laag-drempelig sportaanbod dat aansluit bij de behoefte van de doelgroep. Dat is in diverse wijken noodzakelijk omdat er geen sportaanbod is of omdat bestaand aanbod niet aansluit bij de behoefte van de doelgroep. Daarnaast neemt de buurtsportcoach in de rol van makelaar drempels weg door wijkbewoners te verbinden aan bestaand aanbod.

Deelnemers zien zowel de buurtsportcoach Sport & Gezondheid als de streetsportcoach als een vertrouwenspersoon. Het is een belangrijke constatering dat buurtsportcoaches het vertrouwen kunnen winnen van wijkbewoners die veelal in een gesloten, naar binnen gerichte wijk wonen door sportactiviteiten aan te bieden die aansluiten bij de behoefte van deze doelgroep. Doordat de buurtsportcoach een breed netwerk in de wijk heeft, kan ondersteuning geboden worden bij het oplossen van allerlei problemen die spelen in het leven van wijkbewoners. Die ondersteuning vergroot enerzijds het vertrouwen van de wijkbewoner in de buurtsportcoach en zorgt er anderzijds voor dat de drempels om te blijven deelnemen aan sportactiviteiten verlaagd worden. De streetsportcoach is als vertrouwenspersoon de brug tussen de Nederlandse cultuur waarin de kinderen leven en de Arabische of Marokkaanse cultuur waarin de ouders leven.

Maatschappelijke veranderingen

De gesprekken met de buurtsportcoaches, deelnemers en professionals laten zien dat er met name veranderingen op individueel niveau plaatsvinden. Gebaseerd op de vele voorbeelden gegeven door alle respondentgroepen kan met behoorlijke waarschijnlijkheid geconcludeerd worden dat er sociale veranderingen optreden bij deelnemers van de buurtsportcoach: deelnemers participeren meer in de maatschappij. De sportieve activiteiten zorgen ervoor dat wijkbewoners elkaar ontmoeten en elkaar leren kennen, waardoor er respect voor elkaar ontstaat. Deelnemers voelen zich door een gezamenlijke activiteit en een gezamenlijk doel verbonden met elkaar. De buurtsportcoach heeft invloed op het creëren van gelijkheid tussen jongens en meisjes en tussen mannen en vrouwen door ervoor te zorgen dat meisjes en vrouwen ook kunnen meedoen aan sport en bewegen. Er zijn aanwijzingen dat er ook op gemeenschapsniveau veranderingen plaatsvinden – doordat wijkbewoners elkaar ontmoeten – maar er kan op basis van dit onderzoek geen betrouwbare uitspraak gedaan worden over het ontstaan van inclusie en cohesie in de wijk. Hier is meer onderzoek voor nodig.

Het ontwikkelen van een zinvolle dag- of vrijetijdsbesteding is een verandering die is gecategoriseerd als emotionele verandering. Op basis van de vele voorbeelden die in de interviews gegeven zijn kan stellig geconcludeerd worden dat de buurtsportcoach het ontwikkelen van een zinvolle dag- of vrijetijdsbesteding positief beïnvloedt. Deze verandering is gecategoriseerd als emotionele verandering omdat een zinvolle tijdsbesteding waarschijnlijk invloed heeft op iemands eigenwaarde en zelfbewustzijn. Op basis van dit onderzoek kunnen echter geen betrouwbare conclusies getrokken worden over de vraag of het niveau van eigenwaarde en zelfbewustzijn verhoogd wordt. Hiervoor is nader onderzoek nodig.

Het grootste verschil tussen de buurtsportcoach Sport & Gezondheid en de streetsportcoach is zichtbaar rondom het ontstaan van intellectuele veranderingen. De buurtsportcoach Sport & Gezondheid, deelnemers en professionals geven nauwelijks voorbeelden van intellectuele veranderingen. Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of de inzet van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid daadwerkelijk niet leidt tot intellectuele veranderingen of dat beperkende factoren van dit onderzoek – zoals beperkte tijd en een specifieke onderzoeksmethode – intellectuele veranderingen niet inzichtelijk hebben gemaakt.

De voorbeelden die de streetsportcoaches daarentegen geven zijn voldoende betrouwbaar om te concluderen dat er intellectuele veranderingen ontstaan: deelnemers leren zich te gedragen in een gedisciplineerde en gestructureerde omgeving, waarmee ze voorbereid worden op het lidmaatschap bij een sportvereniging. Een verklaring voor het verschil tussen de buurtsportcoach Sport & Gezondheid en de streetsportcoach op het gebied van intellectuele veranderingen kan de doelgroep zijn. Omdat de streetsportcoach voornamelijk met kinderen werkt is het voorstelbaar dat er meer gefocust wordt op het aanleren van discipline en structuur.

Ook kan geconcludeerd worden dat streetsportcoaches voor sommige kinderen en jongeren een voorbeeldfunctie hebben waardoor kinderen en jongeren leren doelen te stellen en daardoor hun leven ten goede veranderen. Er zijn aanwijzingen dat deze intellectuele verandering ook optreedt bij de deelnemers van de buurtsportcoach Sport & Gezondheid, omdat een van de deelnemers aangeeft beter doelen te kunnen stellen en door te zetten om deze te behalen maar er is vervolgonderzoek nodig om hier een meer betrouwbare conclusie aan te verbinden.

Overzicht van veranderingen

Onderstaande tabel geeft per categorie weer welke maatschappelijke veranderingen in dit onderzoek zichtbaar zijn geworden. Het is belangrijk om hierbij te beseffen dat dit veranderingen zijn in het perspectief van de respondenten. De categorie fysieke veranderingen is niet opgenomen in deze tabel omdat er op basis van de gevoerde interviews geen betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan over duurzame sportdeelname en gezonde leefstijl.

Sociale veranderingen	Emotionele veranderingen	Intellectuele veranderingen	Overige veranderingen
Er ontstaan ontmoetingen tussen wijkbewoners waardoor men zich met elkaar verbonden gaat voelen.	Wijkbewoners hebben een zinvolle dag- of vrijetijdsbesteding.	Kinderen leren te functioneren in een gedisciplineerde en gestructureerde omgeving.	Er wordt duurzaam sportaanbod gecreëerd voor wijkbewoners die drempels ervaren om deel te nemen aan regulier sportaanbod.
Er ontstaat respect voor elkaar bij deelnemers.	Kinderen leren hun emoties te reguleren en te uiten tijdens het sporten.		Wijkbewoners komen gemakkelijker in contact met (zorg)professionals waardoor hulp geboden kan worden.
Deelnemers komen (weer) buiten en doen mee aan de maatschappij.			Wijkbewoners – die regelmatig een bepaalde mate van wantrouwen voelen ten opzichte van (overheids) instanties – hebben vertrouwen in de buurtsportcoach.
Er is sprake van meer gelijkheid tussen jongens en meisjes en tussen mannen en vrouwen.			

Tabel 1: overzicht maatschappelijke veranderingen

Bevorderende factoren voor maatschappelijke veranderingen

De buurtsportcoaches hebben een aantal factoren genoemd die bevorderend werken voor het bereiken van hiervoor genoemde maatschappelijke veranderingen.

- Het is van belang dat de (zorg)professionals in de wijk op de hoogte zijn van de aanwezigheid en rol van de buurtsportcoach in de wijk. Een actief netwerk met daarin buurtsportcoaches en zorgprofessionals maakt het mogelijk om wijkbewoners door te sturen van de zorgprofessional naar de buurtsportcoach en vice versa. Deze samenwerking zorgt ervoor dat de wijkbewoner geholpen kan worden met het oplossen van diverse problemen die een gezonde leefstijl in de weg staan. Wanneer de buurtsportcoach een groot netwerk heeft kunnen deelnemers ook ondersteund worden bij bijvoorbeeld het vinden van werk.
- Om een gezonde leefstijl te ontwikkelen is het van belang dat wijkbewoners meer kennis krijgen over (onder andere) gezondheid, voeding en sportparticipatie. Deze kennis ontbreekt volgens de buurtsportcoaches bij veel wijkbewoners. De buurtsportcoach kan hier door het aanbieden van themabijeenkomsten een belangrijke rol in spelen.

- Voor het ontstaan van maatschappelijke veranderingen is het van belang dat er een vertrouwensband ontstaat tussen de buurtsportcoach en de wijkbewoners. Pas als de wijkbewoner de buurtsportcoach vertrouwt zal de wijkbewoner de handvatten accepteren die de buurtsportcoach aanreikt om meer te gaan bewegen, om een gezondere leefstijl te omarmen en om met hulp van (zorg)professionals andere problemen op te lossen. Een buurtsportcoach met dezelfde mentaliteit als de wijkbewoners leidt gemakkelijker tot een vertrouwensband. Wanneer de buurtsportcoach uit de wijk komt en Arabisch, Marokkaans of Turks spreekt ontstaat er gemakkelijker een vertrouwensband.

De belangrijkste bevindingen

- Laagdrempelig sportaanbod in een vertrouwde omgeving is van groot belang voor de doelgroep waarmee de buurtsportcoach werkt. Aan die voorwaarden moet worden voldaan om te bereiken dat de doelgroep in beweging komt.
- De buurtsportcoach heeft een bredere rol dan op basis van de doelstellingen verwacht mag worden. Als vertrouwenspersoon is de buurtsportcoach in staat om deelnemers door te sturen naar de juiste professional waardoor diverse andere problemen opgelost kunnen worden. Het oplossen van die problemen heeft een positieve invloed op duurzaam blijven bewegen omdat het drempels wegneemt.
- De voorbeelden die gegeven zijn door de verschillende respondenten maken betrouwbaar inzichtelijk dat er door de inzet van de buurtsportcoach op individueel niveau sociale, emotionele en intellectuele veranderingen ontstaan:
  - De sportieve activiteit is een ontmoetingsplaats waar mensen elkaar leren kennen. Deelnemers van sportieve activiteiten ontwikkelen respect voor en vertrouwen in andere deelnemers.
  - Er ontstaan sociale contacten met andere deelnemers waaruit ook vriendschappen ontstaan.
  - De inzet van de buurtsportcoach leidt tot een meer zinvolle dag- en vrijetijdsbesteding.
  - Kinderen leren structuur en discipline van de streetsportcoach.

5.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf wordt een aantal aanbevelingen benoemd waarover de gemeente Den Haag een standpunt kan innemen. Het innemen van een standpunt ten aanzien van deze aanbevelingen kan van toegevoegde waarde zijn bij het nemen van een overwogen en onderbouwd besluit over de inzet van de buurtsportcoaches en sportstimuleringsprojecten. Ook kunnen het sportbeleid en de subsidieregeling beter worden afgestemd op de mogelijkheden van de buurtsportcoach door het innemen van een standpunt ten aanzien van deze aanbevelingen.

Permanent passend sportaanbod

In de motie van de VVD (Helm, 2019) werd gesteld dat het jaar na jaar kunnen meedoen aan een sportstimuleringsproject geen prikkel geeft om zelfstandig te gaan sporten en bewegen. Dit onderzoek heeft inzicht gegeven in de voorwaarden waaronder bewoners uit wijken waar de sportdeelname laag is participeren in sportaanbod. Een sportvereniging of commerciële sportaanbieder past in de regel niet eenvoudig bij de voorwaarden. Een van de meest genoemde bezwaren is dat regulier sportaanbod een prestatief imago heeft. Deelnemers van de buurtsportcoach hebben het gevoel daar niet bij te horen. Wanneer wijkbewoners na een half jaar vertrouwd zijn geraakt met een bepaald aanbod vanuit een sportstimuleringsproject is de drempel vaak nog hoog om de overstap te maken naar regulier sportaanbod.

Op basis van dit eerste verkennende onderzoek kan overwogen worden om een sportstimuleringsstraject niet te zien als tijdelijk sportaanbod en opstap naar deelname aan regulier aanbod, maar juist als passend sportaanbod voor bewoners in wijken waar de sportdeelname laag is. Sportstimuleringstrajecten zullen wellicht een meer permanent karakter moeten krijgen, gezien de structurele aard van de problematiek. Het resultaat daarvan is waarschijnlijk dat meer inwoners van de gemeente Den Haag duurzaam deelnemen aan sport- en beweegaanbod, waarbij het toeleiden naar verenigingen en andere sportaanbieders nog altijd een (eind)doel kan zijn, maar niet voor alle doelgroepen op de korte en soms zelfs op de lange termijn haalbaar zal blijken.

Faciliteren van de bredere rol

De buurtsportcoach blijkt een bredere rol in de wijk te hebben dan op grond van de doelstellingen te verwachten valt. Uit het onderzoek is gebleken dat de buurtsportcoach een vertrouwenspersoon kan zijn voor deelnemers en vanuit die hoedanigheid een bijdrage levert aan het oplossen van diverse problemen van wijkbewoners. Het wordt aanbevolen om de brede sociaal-maatschappelijke rol die de buurtsportcoach speelt in de wijken te erkennen en te stimuleren door deze op te nemen in de opdracht aan de buurtsportcoach. De doelstellingen van het sportstimuleringsbeleid kunnen dan meer expliciet aansluiten op deze bredere rol, door de doelstellingen niet alleen te richten op het verhogen van de sportparticipatie maar ook op - bijvoorbeeld - het versterken van sociale vaardigheden onder jongeren. Daarop aansluitend wordt aanbevolen om in te zetten op de ontwikkeling van kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches gericht op deze maatschappelijke aspecten. Dat leidt ertoe dat het meer waarschijnlijk is dat iedere buurtsportcoach een brede sociaal-maatschappelijke rol kan vervullen.

De bredere rol als vertrouwenspersoon kan ontstaan doordat de buurtsportcoach zelf uit de wijk komt, vaak de taal van de straat spreekt en een centrale rol in de wijk heeft. Hoewel daar op basis van dit onderzoek geen concrete aanwijzingen voor zijn, brengt een hoge mate van betrokkenheid van de buurtsportcoach bij de wijk ook een gevaar met zich mee. Er kan een loyaliteitsconflict ontstaan tussen het belang van de deelnemers en de wijk enerzijds en het maatschappelijk belang anderzijds. Met name de wijkagent maakt zich hier zorgen over. De gemeente Den Haag kan overwegen om nu al – nu er nog geen concrete aanwijzingen zijn voor een loyaliteitsconflict – te bepalen welk belang zwaarder weegt: de toegevoegde waarde van een buurtsportcoach die uit de wijk komt versus een meer risicomijdende aanpak door te kiezen voor een buurtsportcoach die niet uit de wijk komt. Het ontwikkelen van kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches gericht op maatschappelijke aspecten, zoals eerder aanbevolen, kan tevens een instrument zijn om loyaliteitsconflicten te voorkomen.

Faciliteren van een netwerk

Op basis van dit onderzoek is de verwachting ontstaan dat het ontstaan van maatschappelijke veranderingen kan worden gestimuleerd door een goede samenwerking tussen (zorg)professionals en buurtsportcoaches. Een breed netwerk maakt het mogelijk voor (zorg)professionals om patiënten door te sturen naar de buurtsportcoach en vice versa. Dat maakt het mogelijk om meer problemen op te lossen dan alleen het ontbreken van een gezonde leefstijl. Het is van belang dat (zorg)professionals in de wijk op de hoogte zijn van de rol van de buurtsportcoach. Deze constatering leidt tot de aanbeveling voor de gemeente Den Haag om een actieve rol in te nemen bij het ondersteunen van (zorg)professionals en buurtsportcoaches bij het opbouwen en onderhouden van het netwerk.

Vervolgonderzoek

In dit onderzoek is diepgaande, kwalitatieve data verzameld. Door in de toekomst brede kwantitatieve data te verzamelen kan getoetst worden of de inzichten uit dit onderzoek ook in een bredere context geldig zijn. Ook zijn er andere methodes nodig om de doelgroep op bredere schaal te bevragen, omdat het lastig is gebleken om in gesprek te gaan met wijkbewoners die de Nederlandse taal niet volledig machtig zijn. Het wordt aanbevolen om - eventueel in samenwerking met andere gemeentes - opdracht te geven tot het doen van vervolgonderzoek, waarmee de vragen die dit onderzoek heeft opgeroepen beantwoord kunnen worden. Daarnaast kan vervolgonderzoek meer inzicht geven in maatschappelijke veranderingen op gemeenschapsniveau.

Dit onderzoek heeft inzichtelijk gemaakt dat het aanbod van sportverenigingen niet aansluit bij de wensen en behoeften van veel inwoners uit wijken waar de sportparticipatie laag is. Vervolgonderzoek naar manieren waarop sportverenigingen beter kunnen voldoen aan de voorwaarden van wijkbewoners om lid te worden en te blijven is dan ook van groot belang. Aanvullend kan inzicht worden verkregen in de wijze waarop sportverenigingen daarbij het best ondersteund kunnen worden en welke rol buurtsportcoaches daarbij kunnen spelen.

Verwijzingen

- Baldewingsh, R. (2015). *Sport maakt Den Haag sterker. Den Haag sportief in beweging. Langetermijnvisie 2015-2030, met ambities voor 2015-2018*. Den Haag: Gemeente Den Haag.
- Blok, D., Lenthe, F. & Vlas, S. (2018). The impact of individual and environmental interventions on income inequalities in sports participation: explorations with an agent-based model. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity volume, 15 (107)*, DOI: <https://doi.org/10.1186/s12966-018-0740-y>.
- Bondár, R., Fronso, S., Bortoli, L., Robazza, C., Metsios, G. & Bertollo, M. (2019). The effects of physical activity or sport-based interventions on psychological factors in adults with intellectual disabilities: a systematic review. *Journal of Intellectual Disability Research, 64 (2)*, 69-92.
- Danish, S., Taylor, T., Hodge, K., & Heke, I. (2004). Enhancing youth development through sport. *World Leisure Journal, 46(3)*, 38-49.
- denhaagincijfers.nl*. (2020, november 3). Opgehaald van https://denhaag.incijfers.nl/Jive?sel_guid=233d9374-cb29-44eb-bc6a-c42762ffa2f2
- Dijk, B. & Sluis, A. (2017). Buurtsportcoach voor jongeren van 12-18 jaar. "Een actieve benadering die zorgt voor plezier". In C. van Lindert, & A. Brandsema, *Bijlagenrapport Werkwijze naar type buurtsportcoach. De buurtsportcoach als nieuwe professie*. (pp. 47-69). Utrecht: Mulier Instituut.
- Eekeren, F. van & Bos, A. (2010). *Academic background document. KNVB WorldCoaches Life Skills manual*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Gemeentefonds. (2020, november 24). *Buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen per gemeente*. Opgehaald van Volksgezondheidszorg.info: <https://www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart/beleid-gemeentewijk-en-buurt#node-buurtsportcoaches-en-combinatiefunctionarissen-gemeente>
- Haudenhuyse, R., Theeboom, M., & Nols, Z. (2012). Sports-based interventions for socially vulnerable youth: Towards well-defined interventions with easy-to-follow outcomes? *International Review for the Sociology of Sport, 48 (4)*, DOI: <https://doi-org.ezproxy.hhs.nl/10.1177/1012690212448002>.
- Helm, C. (2019). Haagse VVD. *Motie sportstimuleringsprojecten aangepast*.
- Kelly, L. (2011). 'Social inclusion' through sports-based interventions? . *Critical Social Policy, 31 (1)*, DOI: <https://doi-org.ezproxy.hhs.nl/10.1177/0261018310385442>.
- Klooster, C. (2017). *Sturen op maatschappelijke waarde. Vijf principes*. Opgehaald van Platform O. Kennis maken, kennis delen: <https://platformoverheid.nl/artikel/vijf-principes-voor-sturen-op-maatschappelijke-waarde/>
- Lindert, C. van, Brandsema, A., Scholten, V. & Poel, H. van der. (2017). *Evaluatie Buurtsportcoaches "De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces"*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lyras, A. & Welty Peachey, J. (2015). In S. Marshall, & P. Barry, *Community Sport for Development: Perceptions From Practice in Southern Africa* (pp. 109-121). *Journal of Sport Management, 29 (1)*. doi:<https://doi.org/10.1123/JSM.2012-0301>
- Morgan, H. & Parker, A. (2017). Generating recognition, acceptance and social inclusion in marginalised youth populations: The potential of sports-based interventions. *Journal of Youth Studies, 20 (8)*, 1028-1043.
- Most Significant Change*. (2020, september 14). Opgehaald van InstrumentWijzer: <https://instrumentwijzer.nl/most-significant-change-msc>
- Movisie. (2017). *Outcome is het toverwoord. Doelen stellen, checken, bijstellen en opnieuw meten*. Opgehaald van Movisie: <https://www.movisie.nl/artikel/outcome-toverwoord>
- Nederlands Huisartsen Genootschap. (2020, november 26). *Zelfmanagement*. Opgehaald van Nederlands Huisartsen Genootschap: https://www.nhg.org/sites/default/files/content/nhg_org/uploads/bijlage_3_zorgmodule_leefstijl.pdf
- Papacharisis, V., Goudas, M., Danish, S. & Theodorakis, Y. (2005). The Effectiveness of Teaching a Life Skills Program. *JOURNAL OF APPLIED SPORT PSYCHOLOGY, 17*, 247-254.
- Puyt, E., & Ven, A. (2017). Buurtsportcoach voor de wijk-en buurtbewoners "Vrij en doeltreffend in complexe context. De wijkgerichte buurtsportcoach brengt nieuwe groepen in beweging". In C. van Lindert & A. Brandsema, *Bijlagenrapport Werkwijze naar type buurtsportcoach. De buurtsportcoach als nieuwe professie*. (pp. 107-134). Utrecht: Mulier Instituut.

- Rekenkamer Den Haag. (2014). *Sturen op maatschappelijke effecten van grote projecten*. Den Haag: Rekenkamer Den Haag. Rijksoverheid. (z.d.). *Het meten van doeltreffendheid*. Opgehaald van Rijksbegroting: <https://www.rijksbegroting.nl/beleidsevaluaties/evaluaties-en-beleidsdoorlichtingen/handreiking-beleidsdoorlichtingen/het-meten-van-doeltreffendheid>
- RIVM. (2020, november 26). *Gezonde leefstijl*. Opgehaald van RIVM De zorg voor morgen begint vandaag : <https://www.rivm.nl/gezonde-leefstijl>
- Vanclay, F. (2003). International Principles For Social Impact Assessment. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 21 (1), 5-12.
- VNG (2020, november 23). *Actualisering bestuurlijke afspraken combinatiefuncties*. Opgehaald van VNG: <https://vng.nl/nieuws/actualisering-bestuurlijke-afspraken-combinatiefuncties>
- Von Heijden-Brinkman, A. (2017). Buurtsportcoach voor kwetsbare burgers. "Kwaliteit voor kwantiteit". In C. van Lindert, & A. Brandsema, *Bijlagerapport Werkwijze naar type buurtsportcoach. De buurtsportcoach als nieuwe professie*. (pp. 75-101). Utrecht: Mulier Instituut.
- Waarstaatjegemeente.nl*. (2020, november 3). Opgehaald van https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/report?id=gezondheid_wijkprofiel&input_geo=gemeente_518

Bijlage 1: Overzicht maatschappelijke veranderingen

Sociale veranderingen	Emotionele veranderingen	Intellectuele veranderingen	Fysieke veranderingen
Communiceren	Omgaan met falen en succes	Problemen oplossen	Duurzame sportdeelname
Samenwerken in een team	Ontvangen van en acteren naar feedback	Doelen stellen	Gezonde leefstijl
Interpersoonlijke relaties aangaan	Vermogen om onder druk te presteren	Omgaan met deadlines en uitdagingen	
Empathisch vermogen	Ontwikkelen van eigenwaarde en zelfbewustzijn	Beslissingen nemen	

Bijlage 2: Topiclijst

Topics⁷

- Werkzaamheden
  - Doelgroep
  - Activiteiten
  - Rollen

- Vertel eens wat je zoal doet op een gemiddelde dag/week/maand voor deze doelgroep?
- Hoeveel uur per week voor doelgroep?
- Leukste/belangrijkste aspect werk
- Belangrijkste taak: verbinder, doorverwijzer, organisator, ondersteuner, uitvoerder

- Veranderingen door werkzaamheden
  - Wijkniveau
  - Individueel niveau
  - Invloed van de buurtsportcoach

- Emotionele veranderingen
  - Omgaan met stress en emoties
  - Eigenwaarde

- Sociale veranderingen
  - Effectieve communicatievaardigheden
  - Empathie
  - Interpersoonlijke relatievaardigheden

- Intellectuele veranderingen
  - Probleemoplossend vermogen
  - Kritisch denken

- Fysieke veranderingen
  - Duurzame sportdeelname
  - Gezondheidsgedragingen

- Bevorderende factoren voor maatschappelijke effecten
  - Persoonlijk
  - Werkgever
  - Maatschappij

Voorbeeldvragen

- Wat is volgens jou de meest belangrijke verandering die jouw activiteiten voor een deelnemer teweeg heeft gebracht in de afgelopen maand?
  - Op het gebied van emotionele veranderingen
  - Op het gebied van sociale veranderingen
  - Op het gebied van intellectuele veranderingen
- Waar ben je het meest trots op?

7 Deze topics zijn gebruikt om de buurtsportcoach, deelnemer en professional te interviewen. Uiteraard zijn alleen de topics gebruikt die van toepassing waren. Het topic werkzaamheden is alleen met de buurtsportcoach besproken.

